

CENTRE FOR VOTING AND PARTIES
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Skolevalg 2015

En kvantitativ evaluering af elevernes oplevelse og udbytte af Skolevalg

Jonas Hedegaard Hansen
Kasper Møller Hansen
Klaus Levinsen

Center for Valg og Partier
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

CVAP Working Paper Series
CVAP WP 3/2015
ISSN 0906-1444
ISBN 978-87-7393-757-0
www.cvap.polsci.ku.dk

RESUME

Eleverne var meget tilfredse med Skolevalgsforløbet. Langt størstedelen af eleverne fandt det brugbart og spændende at være med, og de ytrede samtidig håb om, at fremtidige årgange får mulighed for at prøve Skolevalg. Eleverne har arbejdet med en bred vifte af selvvalgte mærkesager, som illustrerer, at den unge generations politiske interesser spreder sig over en mangfoldighed af politiske emner. Desuden viser valget af mærkesager, at det i høj udstrækning udsprang af et selvstændigt valg.

Ca. fire ud af fem af eleverne havde brugt under 10 timer i alt, inklusiv hjemmearbejde, på forløbet. I forhold til de mange muligheder Skolevalgs undervisningspakker giver, kunne man overveje at styrke integrationen af Skolevalg i de forskellige fag.

Elevernes politiske selvtillid blev styrket af Skolevalgsforløbet ved, at eleverne gav udtryk for, at de var klar til at deltage i en politisk debat, de fik en bedre forståelse af politiske diskussioner, og de mener i højere grad, at de har politiske meninger, som er værd at lytte til.

Elevernes politiske kompas er blevet styrket af Skolevalg, idet eleverne er blevet dygtigere til at placere partierne i de rigtige politiske blokke (rød/blå). Samtidig viser eleverne en bedre forståelse af grundlæggende ideologier.

Den faktuelle politiske viden fx om det politiske system, hvem den lovgivende magt er mv., er ikke ændret af Skolevalgsforløbet. Det kan give anledning til at overveje at indlægge et introducerende undervisningsmodul i Skolevalgsforløbet med det formål at øge elevernes faktuelle politiske viden, som kan danne grundlag for en bedre forståelse af de rammer, politik foregår indenfor.

Indholdsfortegnelse

Resume	1
Forord	3
Kapitel 1: Indledning	4
Kapitel 2: Om Skolevalgsundersøgelsen – de overordnede rammer	6
2.1: Skoler og grupper	6
2.2: Eksperimentets indhold – Kontrolskoler, eksperimentsskoler og almindelige skoler	8
2.3: Deltagere i før/efter-undersøgelsen	8
2.4: Udsendelse	9
2.5: Svarantal	10
2.6: Inddeling i grupper: Randomisering	12
2.7: Sammenfatning	16
Kapitel 3: Elevernes oplevelser med Skolevalg	17
3.1: Sammenfatning	22
Kapitel 4: Elevernes politiske selvtillid, viden og engagement opdelt på grupper	23
4.1: Sammenfatning	30
Kapitel 5: Spørgeskemaundersøgelse før og efter Skolevalg	31
5.1: Sammenfatning	37
Kapitel 6: Konklusioner på undersøgelsen om elevernes oplevelser med Skolevalg	39
Om projektet	43
Om forfatterne	44
Litteratur	45
Bilagsoversigt	46
Bilag: Samlet spørgeskema til alle grupper med variabelnavne	47
Bilag: Oversigt over hvilke elevgrupper fik hvilke spørgsmål	70

FORORD

Denne rapport indeholder evalueringen af det første landsdækkende Skolevalg i Danmark. Vi ønsker i den forbindelse at takke en række personer, som på forskellig vis har bidraget til evalueringen.

Der skal lyde en stor tak til de mange elever, der har besvaret spørgeskemaerne i undersøgelsen. I forlængelse heraf skal lyde en tak til lærere og skoleledere, som efter bedste evne har hjulpet os med informationer og med at få eleverne til at svare på spørgeskemaerne. Uden denne indsats, ville evalueringen ikke kunne være blevet til.

Vi ønsker også at takke medarbejderne fra Folketinget, Undervisningsministeriet samt Styrelsen for IT og Læring, som undervejs har givet gode input til evalueringen. Samtidig takker vi Institut for Statskundskab på Københavns og Syddansk Universitet for stor velvilje i forbindelse med den brugte arbejdstid på evalueringen.

Vi skylder en særlig tak til vores to dygtige studentermedhjælpere Thomas Fischer Biede og Mariann Malchau Olsen. Begge har lagt en stor indsats i forbindelse med at få skolerne til at deltage i evalueringen. Thomas Fischer Biede har leveret et stort stykke arbejde med at opsætning og udsendelse af spørgeskemaer, holde kontakt med de deltagende skoler samt sikre en så høj svarprocent som muligt. Uden Mariann og Thomas' store og kompetente arbejde ville den rapport ikke have været mulig.

Jonas Hedegaard Hansen, Kasper Møller Hansen og Klaus Levinsen, den 24. juni 2015

KAPITEL 1: INDLEDNING

For at styrke de unges deltagelse i demokratiet iværksatte Folketinget og Undervisningsministeriet et landsdækkende Skolevalg for elever på 8. og 9. klassetrin fra både folkeskoler, friskoler og efterskoler, som blev afholdt den 29. januar 2015. Formålet med Skolevalg var at forberede eleverne på deltagelse i det parlamentariske demokrati og derved modvirke den faldende valgdeltagelse blandt førstegangsvælgere ved at lade eleverne prøve valghandlingen, inden de får stemmeret (Hansen & Bhatti 2010; 2011).

I forbindelse med Skolevalg var der planlagt et undervisningsforløb, som sigtede mod at understøtte flere af de Fælles Mål for faget Samfundsfag, herunder at styrke elevernes viden om de politiske beslutningsprocesser i det danske demokrati samt øge kendskabet til forskellige politiske ideologier, partier, interesseorganisationer og give eleverne lyst til at deltage i demokratiet.

Forløbet havde en varighed på tre uger frem til selve valget og var udformet som et demokratispil. Det var planlagt til at foregå både i klasseværelset, som et digitalt demokratispil på skolevalg.dk og på de sociale medier, hvor eleverne blev inddraget som medskabere af spillets indhold. En række undervisningsmaterialer var tilgængelige på hjemmesiden skolevalg.dk, og i demokratispillet var der mulighed for at arbejde med tekst, billeder og film. Som en del af forløbet havde flere skoler desuden inviteret ungdomspolitikere til at deltage i politiske debatarrangementer.

Skolevalg bestod af tre moduler. I den første uge (1. modul) skulle eleverne orientere sig i 25 forskellige mærkesager fordelt på tre overordnede temaer og herefter beslutte sig for, hvilke tre mærkesager de ville arbejde med. I anden uge (2. modul) skulle eleverne tilrettelægge mindst én kampagne for en mærkesag og dele den på de sociale medier for derved at skabe opmærksomhed og opbakning til den. Frem til den sidste uge af undervisningsforløbet skulle de politiske partier også vælge tre mærkesager, som herefter skulle være grundpillen i deres partiprogram for Skolevalg. Elevernes opgave var herefter i 3. modul at vurdere, hvilket parti der bedst repræsenterede deres holdninger, og som de derfor ville stemme på (Skolevalg 2015).

Ved undervisningsforløbets afslutning den 29. januar fik eleverne fra de deltagende skoler mulighed for at afgive deres stemme på et politisk parti (der var ikke mulighed for at afgive personlige stemmer). Valghandlingen skulle gennemføres så autentisk som muligt: Eleverne fik udleveret et

valgkort, som kunne byttes til stemmesedler, der efter stemmeafgivningen skulle afleveres i Skolevalggets valgurner. Efter afstemningen medvirkede den enkelte skoles elevrådsrepræsentanter i optællingen af stemmerne på de enkelte skoler, og de valgansvarlige lærere kunne herefter indrapportere skolens resultat på en valgdatabase. Det samlede valgresultatet blev herefter offentliggjort som del af en valgaften på tv-kanalen DR ULTRA.

Formålet med nærværende rapport er at evaluere elevernes udbytte af Skolevalgsprojektet. Evalueringen er gennemført på baggrund af to undersøgelser: En spørgeskemaundersøgelse tilrettelagt som et felteksperiment, som gør det muligt at sammenligne elever fra skoler, som deltog i projektet med elever fra tilfældigt udvalgte skoler, som ikke deltog, samt en før- og efterundersøgelse, hvor vi følger elever fra en række tilfældigt udvalgte skoler.

Rapporten indeholder først en nærmere beskrivelse af Skolevalgsundersøgelsens overordnede rammer og dataindsamling (kapitel 2) og giver herefter et overblik over elevernes deltagelse i og oplevelse af undervisningsforløbet i forbindelse med Skolevalg (kapitel 3). På baggrund af eksperimentet (kapitel 4), samt en før- og efterundersøgelse (kapitel 5) belyser rapporten desuden, i hvilket omfang Skolevalg har haft indflydelse på elevernes politiske selvtillid, elevernes viden om politik og politiske ideologier samt deres politiske engagement.

KAPITEL 2: OM SKOLEVALGSUNDERSØGELSEN – DE OVERORDNEDE RAMMER

Denne undersøgelse af Skolevalg har eleverne i centrum. Målet er således 1) at kortlægge elevernes overordnede tilfredshed og oplevelser med Skolevalg samt 2) at undersøge, hvilken betydning Skolevalg har haft for elevernes politiske selvtillid, politiske viden, lyst til at deltage i politik fremover samt andre relevante faktorer.

For at komme så godt som muligt rundt om de to undersøgelsesmaal, har vi tilrettelagt undersøgelsen som følger. For det første er en del af Skolevalg blevet gennemført som et såkaldt felteksperiment, hvor visse skoler via lodtrækning er blevet placeret i en kontrolgruppe, som ikke har deltaget i Skolevalg. For det andet har vi gennemført en før/efter-undersøgelse på tilfældigt udvalgte skoler, som gør det muligt at undersøge, om den enkelte elev flytter sig fra før til efter Skolevalgs afholdelse. Endeligt har vi også indsamlet elevernes erfaringer på en gruppe tilfældigt udvalgte skoler, som har deltaget i Skolevalg på normal vis.

Projektets datamateriale er samlet ved hjælp af onlinespørgeskemaer til elever i 8. og 9. klasser på tilfældigt udtrukne folkeskoler over hele Danmark. Hver for sig har de enkelte datakilder deres styrker og svagheder, som vi uddyber nedenfor. Samlet set danner de et bredt grundlag for at indfri de to mål med undersøgelsen.

I den resterende del af kapitlet beskriver vi først, hvordan skolerne er blevet inddelt i forskellige undersøgelsesgrupper. Efterfølgende redegør vi for dataindsamlingsprocessen og sammenligner de forskellige grupper på diverse baggrundsvariable, hvorefter vi sammenfatter styrker og svagheder ved de data, der er til rådighed.

2.1: Skoler og grupper

Forud for tilmeldingen til Skolevalg blev 50 skoler tilfældigt udtrukket til én af to grupper blandt alle folkeskoler med 8. og 9. klasser. Der var i alt 901 folkeskoler at trække fra¹. 25 af skolerne havde færre end 30 elever i de to klassetrin og blev holdt ude af lodtrækningen, men blev inviteret

¹Nogle skoler har flere afdelinger og hver afdeling optræder hver for sig (fx Helsingør skole, afdeling Nordvest og Helsingør skole, afdeling Kongevej). Dette er skoler med forskellige adresser, men med fælles administration. I randomiseringsprocessen er sådanne afdelinger blevet betragtet som selvstændige skoler og har haft lige sandsynlighed for at blive udtrukket.

til at deltage i Skolevalg. Randomiseringen er derfor foretaget med afsæt i en liste på 876 skoler. Disse grupper blev udtrukket som følger:

- 30 skoler blev specifikt bedt om at deltage i Skolevalg. Der blev ydet en særlig indsats i denne gruppe af skoler, hvilket blandt andet indebærer, at de så vidt muligt blev tilbudt at få besøg af medier, ungdomspolitikere og politikere i forbindelse med afviklingen af Skolevalg ("Eksperimentskoler").
- 20 skoler, der blev bedt om ikke at deltage i Skolevalg ("Kontrolskoler")

Efter tilmeldingsfristen blev der udtrukket yderligere 60 skoler blandt 446 tilmeldte skoler², som der også blev indsamlet data for ud fra følgende opdeling:

- 30 skoler til før- og eftermåling. Eleverne på disse skoler blev bedt om at svare på et spørgeskema umiddelbart inden Skolevalgs start og igen efter Skolevalgs afslutning.
- 30 skoler, der deltog i Skolevalg på lige fod med alle andre ("Almindelige skoler"). Disse skoler modtog et spørgeskema umiddelbart efter afslutningen på Skolevalg.

Ud af de oprindelige 110 skoler fik kun 96 skoler (29 før skoler, 20 eksperimentskoler, 28 almindelige skoler og 19 kontrolskoler) tilsendt link til spørgeskemaet med besked om at sende det videre til de enkelte elever af forskellige årsager. Desuden var der et frafald blandt de mulige besvarelser, som bestod i, at ikke alle skoler var villige til at sende spørgeskemaer videre til eleverne. Der var desværre ikke mulighed for at sende linket med spørgeskemaerne direkte til eleverne, så alle links til spørgeskemaerne blev distribueret via skolerne og deres lærere.

Ved førundersøgelsen fik de udvalgte skoler at vide, at spørgeskemaerne skulle udfyldes af de elever, som de forventede skulle deltage i Skolevalg. Ved eftermålingen blev skemaerne udfyldt af elever, der havde deltaget i Skolevalg i førundersøgelsen, i eksperimentskolerne og i almindelige

² Skoler, der allerede var udtrukket til en af de øvrige grupper, er i forvejen fjernet fra gruppen. De 446 skoler er alle de skoler, som på det givne tidspunkt havde tilmeldt sig og svaret på en tidligere henvendelse, hvor den person, der i praksis koordinerede Skolevalg på den givne skole, skulle svare på et kort spørgeskema. At de havde svaret på dette skema, gav os en indikation af, at de ville være mere tilbøjelige til at hjælpe med at indhente spørgeskemabesvarelser fra deres elever. Konsekvensen af kriteriet var, at 308 skoler blev frasamlet. Vi kan ikke sige præcist, hvordan skolerne adskiller sig, men der kan være visse forskelle mellem dem. I praksis blev der lavet to randomiseringer: Først blev der trukket præskoler ud fra listen på 446 skoler, og derefter blev der trukket almindelige skoler ud fra de resterende 416 skoler.

skoler, mens kontrolskolerne blev bedt om at lade samtlige elever i 8. og 9. klasse besvare spørgeskemaet. Hver elev indtastede et unikt nummer ved besvarelsen, som gør det muligt at koble før- og efterbesvarelsenerne i anonymiseret form.

2.2: Eksperimentets indhold – Kontrolskoler, eksperimentskoler og almindelige skoler

Der er tre grupper, som er relevante kort at beskrive for at give et klarere indblik i undersøgelsen. For det første er der kontrolgruppen, som består af skoler, der blev specifikt udtrukket til *ikke* at deltage i Skolevalg og fungerer således som sammenligningsgrundlaget. Skolerne blev tidligt i forløbet orienteret om, at de ikke kunne deltage i Skolevalgs undervisningsforløb og afstemningen. En potentiel udfordring ved det er, at vi ikke har kontrol over, hvad skolerne i øvrigt laver. Således kan de selvstændigt have skruet op for den del af samfundsfagsundervisningen, som handler om demokrati og valg, og derved have reduceret forskellene mellem deltagerne i Skolevalg og kontrolskolerne. I givet fald vil dette mindske synligheden af en eventuel betydning af Skolevalg. Det er en svaghed ved undersøgelsesdesignet, som ikke kan undgås ved den måde, projektet er udformet på.

Eksperimentskolerne blev på samme tid som kontrolskolerne inviteret til at deltage i Skolevalg. Der blev gjort en særlig indsats for at få netop disse grupper til at deltage. Selve indholdet i denne gruppes Skolevalgsforløb bestod dels af det samme undervisningsforløb som alle andre skoler. Derudover blev ungdomspartier og lokale medier opfordret til at besøge netop disse skoler, når de alligevel skulle besøge skoler i nærområdet. På den måde kan man sige, at denne gruppe så vidt muligt har fået en ekstra dosis Skolevalg. Som det fremgår nedenfor adskiller de sig dog ikke særligt meget på de variable, vi kan observere fra de ”almindelige skoler”, som deltog i Skolevalg.

De almindelige skoler har tilmeldt sig på sædvanlig vis og er blevet tilfældigt udtrukket til at besvare spørgeskemaerne. Konkret betyder det, at de almindelige skoler har deltaget i Skolevalg på akkurat de samme vilkår som alle øvrige skoler.

2.3: Deltagere i før/efter-undersøgelsen

Skolerne i før-Skolevalggruppen har også deltaget i Skolevalg på almindelig vis. For at øge de analytiske muligheder, og herunder for at imødekomme de udfordringer ved det eksperimentelle

design, som er beskrevet ovenfor, besvarede eleverne på disse skoler et spørgeskema kort inden Skolevalgs start. I samme forbindelse blev den Skolevalgsansvarlige orienteret om, at de skulle forvente at besvare endnu et skema umiddelbart efter Skolevalgs afslutning. Det har næppe haft betydning for elevernes besvarelser, men det kan muligvis have betydet noget for lærernes indsats og mængden af tid afsat til Skolevalg, at de har vidst, at de var under evaluering. Vore analyser viser dog, at tidsforbruget på skoler, som medvirkede i før- og efterundersøgelsen, ikke adskiller sig fra de andre skoler (analyse ikke vist i rapporten).

2.4: Udsendelse

Projektets datamateriale er indsamlet ved brug af onlinespørgeskemaer til elever i 8. og 9. klasse på tilfældigt udtrukne folkeskoler over hele Danmark. De valgansvarlige lærere fra de udtrukne skoler modtog et link til undersøgelsen, som de selv har stået for at distribuere videre til eleverne i de relevante klasser.

Besvarelserne er for størstedelens vedkommende udfyldt i klasserne, men nogle elever har også haft mulighed for at udfylde dem hjemme eller på andre tidspunkter, hvis tiden ikke tillod at besvare spørgeskemaerne i klasserne.

Inden selve dataindsamlingen gik i gang, gennemførte vi en pilottest af spørgeskemaerne. Det blev gjort den 5. december 2014 med to folkeskoleklasser, som begge var på rundtur på Christiansborg den givne dag. Ved testen lod vi først eleverne besvare spørgeskemaerne for sig selv, hvorefter vi talte med eleverne om de enkelte spørgsmål. Pilottestene bidrog til at sikre så godt som muligt, at spørgsmålene var meningsfyldte for eleverne. En række af de anvendte spørgsmål tog udgangspunkt i klassiske spørgsmål fra de danske valgundersøgelser. Efter vore erfaringer fra pilottesten stod det klart, at en del af disse spørgsmål benyttede ord og formuleringer, som målgruppen havde vanskeligt ved at forstå og dermed besvare. Med afsæt heri tilpassede vi flere af spørgsmålene, så de var mere simple og forståelige, og vi udskiftede visse ord, som danske folkeskoleelever anno 2015 ikke havde stiftet bekendtskab med.

Tabel 2.1 viser en oversigt over processen ved udsendelse af spørgeskemaer.

Tabel 2.1: Dataindsamlingen

5. december 2014	Pilottest af spørgeskemaer med to klasser
1. januar 2015	29 skoler til før-Skolevalgundersøgelsen modtager link til formålingsspørgeskema.
7. januar 2015	25 skoler til før-Skolevalgundersøgelsen rykkes første gang per mail.
9. januar 2015	18 skoler til før-Skolevalgundersøgelsen rykkes anden gang per mail.
13. januar 2015	Før-dataindsamlingen lukkes.
12. januar 2015	Skolevalg udskrives og undervisningsforløbet starter.
29. januar 2015	I alt 90 skoler (23 før-skoler ³ , 20 eksperimentsskoler, 28 almindelige skoler og 19 kontrolskoler) modtager link til spørgeskema.
5. februar 2015	I alt 61 skoler (12 før skoler, 15 eksperimentsskoler, 18 almindelige skoler og 16 kontrolskoler) rykkes per mail.
12. februar 2015	Samtlige 90 skoler modtager en sidste mail, hvori der opfordres til at elever, der endnu ikke har svaret bør gøre det.
23. februar- 17. marts 2015	Skoler, der fortsat mangler at svare, kontaktes telefonisk. Her indgår skoler i alle grupper.
18. marts 2015	Dataindsamlingen lukkes for alle grupper.

2.5: Svarantal

Tabel 2.2 viser fordelingen af svar fra skolerne i de enkelte grupper.

Tabel 2.2: Gennemførte besvarelser (Pct.)

Gruppe	Delvist Gennemført	Komplet gennemført	Total	N
Kontrolskoler	12	88	100	494
Eksperimentsskoler	17	83	100	886
Almindelige skoler	12	88	100	884
Efter skoler	13	87	100	649
Før skoler	8	92	100	648
Total	13	87	100	3,561

³ Seks før-skoler svarede aldrig til trods for flere kontaktforsøg. Deres elever fik derfor aldrig mulighed for at deltage.

Langt størstedelen af de elever, der er gået i gang med undersøgelsen, har også besvaret hele undersøgelsen.

Den gennemsnitlige svarprocent anslås til at være 31 procent og svinger mellem 21 procent for den laveste gruppe (kontrolgruppen) og 39 procent for den højeste gruppe (eksperimentskoler). Den relativt store forskel mellem kontrol- og eksperimentskolerne giver anledning til bekymring, da det kan indikere underliggende forskelle mellem dem, der har besvaret i de to grupper, som vi ikke har mulighed for at observere. Det er dog også væsentligt at bemærke, at der er betydelig usikkerhed om svarprocenterne, idet det samlede antal elever pr. skole og dermed også i hver gruppe er trukket fra registre over antallet af elever på de enkelte skoler i de enkelte klassetrin. Det tal har vist sig at være misvisende, men det har ikke ladet sig gøre at komme med et bedre bud. På nogle skoler har alle 8. eller 9. klasser deltaget, og på nogle skoler har det kun været enkelte klasser, der har deltaget. I sådanne tilfælde vil svarprocenten oplyst i tabel 2.3 være betydelig lavere end den faktiske svarprocent. Det skal desuden bemærkes, at svarprocenten er trukket ned, fordi en del skoler ikke gav deres elever mulighed for at svare på spørgeskemaet. En stor del af frafaldet ligger altså på skoleniveau, og ikke fordi eleverne ikke ville svare, og bør derfor ikke skabe skævhed i besvarelserne på det individuelle niveau.

Tabel 2.3: Antal medvirkende skoler og svarprocenter

Gruppe	Antal skoler (oprindeligt)	Antal skoler, der har modtaget et link til skema**	Antal skoler, der er modtaget flere end fem svar fra	Gennemførte	Estimeret elevtal for oprindelige skoler	Anslået svarprocent
Kontrolskoler	20	19	10	494	2.406	21
Eksperimentskoler	20	21	18	886	2.288	39
Almindelige skoler	30	28	22	884	2.648	33
Efter skoler	30	23	19	649	2.319	28
Før skoler	30	23	18	648	2.319	28
Total*				2.264	7.342	31

*Ikke medregnet efter og før skolerne, **Flere sendte ikke skemaet til eleverne

I tabellen nedenfor fremgår det, hvor langt tid eleverne i gennemsnit var om at gennemføre spørgeskemaet. Skemaer, som har en besvarelsestid på over 40 minutter, er ofte et udtryk for, at eleven er påbegyndt og afsluttet på et senere tidspunkt, så de er ikke med i beregningen i tabel 2.4. 94 procent af eleverne med komplette besvarelser har besvaret inden for 40 minutter, hvor 21

minutter er gennemsnittet. Forskellen mellem grupperne skyldes, at der var lidt forskel på spørgeskemaernes længde mellem grupperne.

Tabel 2.4: Gennemførelstid (minutter)

Gruppe	Gennemsnitstid	Standardafvigelse	N
Kontrolskoler	20,70	6,14	422
Eksperimentskoler	23,28	6,72	686
Almindelige skoler	21,80	6,31	724
Efter skoler	18,77	5,72	550
Før skoler	19,80	6,17	562
Total	21,02	6,46	2.944

N kun besvarelser under 40 minutter og fuldt besvaret med i opgørelsen.

2.6: Inddeling i grupper: Randomisering

Et centralt formål med rapporten er at undersøge, om Skolevalg i sig selv påvirker eleverne på en række variable, som eksempelvis politisk selvtillid, viden og lyst til at deltage. Man kan dog ikke uden videre sammenligne deltagere i Skolevalg med dem, der ikke har deltaget, da der kan være systematiske forskelle på de skoler, som tilmelder sig, og dem, der ikke gør. For at imødegå det er en del af undersøgelsen designet som et såkaldt felteksperiment. Kernen i denne undersøgelsesmetode er, at skolerne er blevet tilfældigt inddelt i en kontrolgruppe, der ikke deltager i Skolevalg, og i en eksperimentgruppe, der deltager i Skolevalg. Den tilfældige inddeling i grupperne sikrer, at den eneste systematiske forskel mellem dem er, om de har deltaget i Skolevalg eller ej. Hvis vi eksempelvis finder forskelle i elevernes politiske selvtillid alt efter, om de er i Kontrol- eller eksperimentgruppen, kan vi derfor tilskrive sådanne forskelle til at være en effekt af Skolevalg.

I praksis har det dog været en udfordring at bevare tilfældigheden fra udvælgelse til besvarelser. Flere skoler, der var udtrukket til at deltage, ønskede eksempelvis ikke at deltage i Skolevalg eller havde ikke mulighed for at lade deres elever besvare spørgeskemaet. I kontrolgruppen er der fx 10 ud af 19 skoler, som har afgivet fem eller flere besvarelser. Hvis der er systematiske skævheder i frafaldet, kan det påvirke undersøgelsens resultater.

For at undersøge om frafaldet har været skævt, sammenlignes skolerne derfor med udgangspunkt i nogle udvalgte sociale baggrundsfaktorer. Faktorerne er alle såkaldte præundersøgelsesfaktorer, forstået på den måde, at de ikke kan være påvirket af Skolevalg. Eksempler på sådanne faktorer er, hvorvidt elevernes forældre har gået i gymnasiet eller ej, elevernes alder og køn. Den centrale antagelse for eksperimentelle undersøgelser af denne type er således, at den eneste systematiske forskel mellem kontrolgruppen og eksperimentgruppen er, at sidstnævnte har deltaget i Skolevalg. Dermed bør grupperne være ens i udgangspunkter, når man ser på baggrundsvARIABLE som nedenfor.

Randomiseringen er foregået på skoleniveau og ikke på individniveau (dvs. det var lodtrækning blandt skoler og ikke elever, som bestemte grupperne), og derfor laver vi en sammenligning på såvel individ- som skoleniveau. Førstnævnte er den centrale for kontrol-, eksperiment- og almindelige skoler, mens sidstnævnte er relevant for især før/efter skolerne. I tabellerne nedenfor sammenligner vi sammensætningen af grupperne på både skole- og individniveau for så vidt angår forældrenes uddannelsesbaggrund samt elevernes køns- og alderssammensætning.

Tabel 2.5: Har forældrene en gymnasial baggrund? (individniveau, pct.)

	Mindst				Total	N
	Ingen	en af dem	Begge	Ved ikke		
Kontrolskoler	11	12	67	10	100	446
Eksperimentskoler	14	13	56	17	100	744
Almindelige skoler	9	9	65	17	100	784
Efter skoler	11	14	64	11	100	488
Før skoler	16	14	58	13	100	597
Total	12	12	62	14	100	3,059

Mindst 5 besvarelser fra skolen for at skolen er med i beregningen

Tabel 2.6: Har forældrene en gymnasial baggrund? (skoleniveau, pct.)

	Mindst en			Total	N
	Ingen	af dem	Begge		
Kontrolskoler	13	18	58	100	10
Eksperimentskoler	13	11	60	100	18
Almindelige skoler	9	9	65	100	22
Efter skoler	13	16	62	100	19
Før skoler	13	15	62	100	18
Total	12	13	62	100	87

Mindst 5 besvarelser fra skolen for at skolen er med i beregningen

Tabel 2.7: Elevernes kønsfordeling (pct.)

	<i>Individniveau</i>			<i>Skoleniveau</i>		
	Piger	Drenge	N	Piger	Drenge	N
Kontrolskoler	44	56	449	42	58	10
Eksperimentskoler	44	56	746	44	56	18
Almindelige skoler	49	51	793	45	55	22
Efter skoler	53	47	596	49	51	19
Før skoler	46	54	597	43	57	18
Total	47	53	3,181	45	55	87

Mindst 5 besvarelser fra skolen for at skolen er med i beregningen

Tabel 2.8: Elevernes aldersfordeling (individniveau, pct.)

	1998 el. tidligere			2001 el. senere		Total	N
	1999	2000					
Kontrolskoler	8	40	50	2	100	448	
Eksperimentskoler	8	37	54	1	100	746	
Almindelige skoler	10	43	45	2	100	792	
Efter skoler	8	48	43	1	100	596	
Før skoler	8	44	44	4	100	597	
Total	8	42	47	2	100	3,179	

Mindst 5 besvarelser fra skolen for at skolen er med i beregningen

Tabel 2.9: Elevernes aldersfordeling (skoleniveau, pct.)

	1998 el. tidligere			2001 el. senere		Total	N
	1999	2000					
Kontrolskoler	10	37	52	1	100	10	
Eksperimentskoler	8	35	56	1	100	18	
Almindelige skoler	8	44	46	2	100	22	
Efter skoler	9	54	35	2	100	19	
Før skoler	6	43	46	5	100	18	
Total	8	44	46	2	100	87	

Mindst 5 besvarelser fra skolen for at skolen er med i beregningen

Som det fremgår af tabellerne, er der kun mindre variation imellem grupperne, som alle er inden for den statistiske usikkerhed. Det vil sige at kontrolskolerne og eksperimentskolerne ikke afviger statistisk signifikant fra hinanden på alder, køn og forældrenes uddannelsesmæssige baggrund blandt de svar vi har fået ind. Når man sammenligner tallene er det væsentligt at fokusere på grupperne parvist. Her er det særligt værd at bemærke den store overensstemmelse mellem tallene for kontrolskoler, eksperimentskoler og almindelige skoler. Det tyder på, at disse grupper er ens i

deres sammensætning. Man skal dog være opmærksom på, at vi kun kan sammenligne grupperne på de få karakteristika vi har adgang til. Det ville bestemt være ønskværdigt, hvis der var flere præundersøgelsesfaktorer til rådighed, som vi kunne sammenligne grupperne ud fra. Desværre er sådan information ikke tilgængelig. Samlet set betyder det, at vi skal være forsigtige i konklusioner angående forskellene mellem eksperimentskolerne og skolerne fra kontrolgruppen, da nogle af forskellene kan skyldes, at randomiseringen eller implementeringen ikke er perfekt.

Som det fremgik tidligere i kapitlet, har vi udtrukket skoler på forskellige stadier i processen. Således er det rent eksperimentelt mest interessant at sammenligne kontrolgruppen og skolerne i eksperimentgruppen, idet disse har haft ens udtrækningsandsynlighed, og dermed også er dem, der i udgangspunktet forventes at være mest ens. Når vi ser på tabellerne ovenfor, fremgår det, at der kun er små forskelle i procentpoint mellem grupperne. Yderligere ser vi, at disse grupper i høj grad stemmer overens på skoleniveau, hvilket tyder på, at randomiseringen er forløbet tilfredsstillende.

I løbet af undersøgelsen ønsker vi også at sammenligne kontrolskolerne og eksperimentskolerne med gruppen af almindelige skoler. Da de almindelige skoler er udtrukket på et andet tidspunkt og dermed har en højere udtrækningsandsynlighed, er det noget mere usikkert at lave kausale slutninger ud fra denne sammenligning. Ikke desto mindre kan data fra de almindelige skoler bidrage med nogle flere nuancer til undersøgelsen.

I relation til før/efter-skolerne er det uden særlig betydning om de er ens, da analyserne af dem foregår på individniveau. Således er fokus på ændringer hos den enkelte elev og ikke mellem skoler, hvilket deraf også medfører, at baggrundsfaktorer holdes konstant. Analyserne af før/efter-skolerne giver mulighed for at se på udviklingen over tid for den enkelte elev, og som vi kan se af tabellerne, er disse skoler i høj grad sammensat ens ud fra de udvalgte variable ovenfor. Eventuelle forskelle skyldes kun, at enkelte skoler valgte at inddrage flere elever i efter-undersøgelsen end i før-undersøgelsen. I analyserne af før/efter skolerne er det kun de elever, som har besvaret i begge runder, der indgår i analyserne.

2.7: Sammenfatning

Sammenfattende for undersøgelsens design og datakvalitet vil vi fremhæve tre pointer: For det første giver data mulighed for at undersøge, hvordan et stort antal tilfældigt udtrukne 8. og 9. klasser oplevede Skolevalg.

For det andet viser gennemgangen, at der er mindre forskelle mellem de grupper, vi ønsker at sammenligne i resten af rapporten. Forskellene er små og ofte inden for den statistiske usikkerhed, men ikke desto mindre kan de svække resultaternes statistiske sikkerhed, når vi undersøger betydningen af Skolevalg i relation til sammenligning mellem kontrolskolerne og eksperimentskolerne.

For det tredje, og relateret til den statistiske sikkerhed, er det værd at fremhæve, at vi har to forskellige datakilder. Vi har dels det felteksperimentelle design, som ideelt set kan isolere effekten af Skolevalg. Derudover har vi en række elever, som har svaret på en række identiske spørgsmål før og efter Skolevalg. I denne gruppe er der balance. En mindre risiko kan dog være, at lærerne og skolerne har givet Skolevalg særligt fokus, i og med at de vidste, at de skulle undersøges bagefter. Vores analyser viser dog, at før/efter-skolerne ikke adskiller sig fra de andre skoler på fx valgdeltagelse eller tidsforbrug på Skolevalg, hvilket styrker generaliserbarheden af analyserne baseret på før/efter-skolernes besvarelser.

Samlet set har de to datakilder således forskellige svagheder og styrker, som vi her har lagt åbent frem. Det er vores vurdering, at de to datakilder giver tilfredsstillende mulighed for at analysere, hvordan danske 8. og 9. klasser oplevede Skolevalg, og i hvilken grad det isoleret set influerede på deres politiske viden, engagement og selvtillid.

KAPITEL 3: ELEVERNES OPLEVELSER MED SKOLEVALG

I dette kapitel redegør vi for, hvordan eleverne har oplevet Skolevalg. Her er altså fokus på, om eleverne deltog i Skolevalg, hvor meget og hvordan de deltog, samt om de grundlæggende oplevede Skolevalg som et relevant og interessant undervisningsforløb. Kontrolgruppen indgår ikke i dette kapitel, idet de ikke har deltaget i Skolevalg og derfor heller ikke er blevet spurgt om deres oplevelser med Skolevalg.

En central del af Skolevalg var at introducere eleverne til valghandlingen ved danske valg. I den forbindelse er eleverne blevet spurgt, om de stemte til Skolevalg:

Tabel 3.1: Stemte du til Skolevalg? (pct.)

Ja	90
Nej	9
Kan ikke huske	1
I alt	100

Note: kun særlig, alm. og efter skoler, n=2.354.

Som det fremgår af tabellen, deltog ni ud af ti af eleverne i Skolevalg. Nærmere analyser viser, at der ikke er signifikante forskelle på valgdeltagelsen på tværs af eksperimentskoler, almindelige skoler og efter skoler. Omkring 2/3 af dem, som ikke stemte, forklarer det med sygdom på valgdagen.

I tabel 3.2 retter vi fokus på elevernes oplevelser med Skolevalg. Samlet set tegner der sig et positivt billede af elevernes oplevelse af Skolevalg. På samtlige spørgsmål er der klart flere, der er enige end uenige. De fleste elever svarer således, at det har været spændende at deltage i Skolevalg, at de har lært noget nyt om valg og politik, og at de føler sig mere sikre på, hvordan man stemmer til valg i Danmark. Yderligere ser vi, at det kun er 12 procent som *ikke* håber, at Skolevalg bliver gentaget for de kommende årgange. Til sidst ser vi, at en stor del af eleverne taler med deres forældre om Skolevalg. Bagvedliggende analyser viser i øvrigt, at de 90 procent, der stemte til Skolevalg, er mere positive end dem, der ikke stemte til Skolevalg.

Tabel 3.2: Oplevelsen af Skolevalg (pct.)

	Uenig	Hverken		I alt	n
		eller	Enig		
Spændende at deltage i Skolevalg	18	24	58	100	2.028
Lært noget nyt om valg og politik ved at deltage i Skolevalg	15	16	68	100	2.028
Skolevalg har gjort mig mere sikker på, hvordan man stemmer til valg i Danmark	18	23	60	100	2.027
Jeg håber, at Skolevalg bliver gentaget, så de næste årgange også prøver det	12	25	63	100	2.020
Jeg har talt med mine forældre om Skolevalg	24	18	60	100	2.030

Note: Ved ikke fjernet, kun særlig, alm. og efter-skoler med i beregningen.

Når vi zoomer ind på selve valghandlingen, er det interessant at se nærmere på elevernes motivation for deres partivalg. Man skal være forsigtig med at tolke på spørgsmål af denne karakter, idet der er betydelig risiko for, at respondenterne tilpasser deres svar efter, hvad der anses som 'passende' adfærd og gode begrundelser for egen adfærd. Med dette forbehold præsenteret fremgår deres besvarelser nedenfor i tabel 3.3.

Tabel 3.3: Hvilken betydning havde disse forhold for, at du stemte, som du gjorde til Skolevalget? (pct.)

	Mindre	Nogen	Stor	I alt	n
Mine holdninger til bestemte politiske mærkesager	20	26	54	100	1.999
Min opfattelse af et bestemt politisk parti	27	31	42	100	1.977
Min opfattelse af en bestemt politiker	60	23	17	100	1.989
De mærkesager jeg har arbejdet med op til Skolevalg	29	30	41	100	2.005
Hvad mine klassekammerater stemte	89	8	4	100	2.011
Hvad mine forældre stemmer	78	13	9	100	2.000
Mine læreres politisk meninger	91	6	3	100	2.001

Note: Ved ikke fjernet, kun særlig, alm. og efter-skoler med i beregningen.

Besvarelserne ovenfor indikerer grundlæggende, at eleverne er ganske selvstændige, når de tager stilling til, hvem de skal stemme på. Eleverne er både påvirkede af bestemte mærkesager, herunder de sager de selv har arbejdet med i undervisningen, samt af partierne som helhed og i mindre grad af enkelte politikere.

Yderligere ser vi, at der ikke er mange, der svarer, at deres partivalg var påvirket af deres klassekammerater, forældre eller lærere. Det peger på, at eleverne i en høj udstrækning har dannet en selvstændig mening, uafhængigt af deres omgangskreds.

Skolevalg fandt som bekendt sted over tre ugers undervisningsforløb, men det var i høj grad op til skolerne selv at planlægge og prioritere, hvor meget tid de ønskede at bruge på det. Tabellen nedenfor giver et indtryk af tidsforbruget på Skolevalg.

Tabel 3.4: Hvor mange timer har du brugt på Skolevalg både i skoletiden og hjemme? (pct.)

Ingen timer	5
1-3 timer	26
4-6 timer	32
7-9 timer	16
10-12 timer	7
13-15 timer	3
16-20 timer	2
21-30 timer	1
Over 30 timer	1
Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet	7
I alt	100

Note: Ved ikke fjernet, kun særlig, alm. og efter-skoler med i beregningen. n=2.179

Langt de fleste elever (79%) har brugt 1-9 timer på Skolevalg samlet set. Det tyder på, at mange af dem angiveligt ikke har arbejdet med Skolevalg uden for undervisningen. Da undervisningsforløbet strækker sig over tre uger tyder disse oplysninger også på, at de færreste skoler har valgt at integrere Skolevalg i ret meget af undervisningen uden for den planlagte samfundsfagsundervisning.

En central del af undervisningsforløbet var, at eleverne skulle vælge op til tre mærkesager, som de ville arbejde med. Disse mærkesager skulle eleverne finde mere information om og udarbejde kampagner for, som de så kunne uploade på den digitale platform for Skolevalg, hvorefter ungdomspolitikere forholdt sig til nogle af dem, og de øvrige elever fra resten af landets skoler kunne give dem 'likes'. Eleverne valgte mærkesager i grupper eller alene. Tabellen nedenfor viser, hvilke sager eleverne arbejdede med.

Tabel 3.5: Hvilke mærkesager valgte du at arbejde med i Skolevalgsforløbet? (pct.)

Hårdere straffe for personfarlig kriminalitet	30
Gør aktiv dødshjælp lovlig	30
Sænk prisen på offentlig transport	27
Fjern topskatten	26
Tillad alle hunderacer	24
Bekæmp farligt børnearbejde	23
Sænk momsens på økologiske fødevarer	14
Indfør niveauopdeling i folkeskolen	11
Afskaf social dumping	11
Fri hash	10
Fjern karakterkrav på erhvervsskolerne	8
Afskaf 24-årsreglen	7
Afskaf monarkiet	7
Automatisk tilmelding til donorregister	6
Ja til atomkraft	6
Afskaf nationale tests i folkeskolen	6
Afskaf racismeparagraffen	5
Indfør forbud mod sexkøb	5
Indfør minimumspriser på alkohol	5
Adskil kirke og stat	4
Ligelig fordeling af flygtninge i EU	4
Nedrustning af det danske militær	3
Privatskoler skal tage et socialt ansvar	3
Omlæg SU til lån	2
Brugerbetaling på lægebesøg	2

Note: Ved ikke fjernet, kun særlig, alm. og efter-skoler med i beregningen. n=2.419.

Emnefordelingen viser, at der var stor pluralisme i valget af mærkesager, idet eleverne både valgte konkrete emner og mere moralske emner. I valgforskningen sonderer man ofte mellem fordelingspolitik og værdipolitik, og her ser vi også en god spredning af emner. Således er et emne som aktiv dødshjælp (værdipolitik) højt på listen lige såvel som spørgsmålet om topskat (fordelingspolitik). Endeligt er det værd at bemærke, at eleverne ikke nødvendigvis valgte specielt 'unge' mærkesager, men derimod i høj grad valgte at arbejde med emner, som interesserer mange vælgere uagtet deres alder.

Et af elementerne ved Skolevalg var, at eleverne så vidt muligt skulle møde de aktører, som spiller roller i valg. Politikere og medier spiller en væsentlig rolle, og eleverne blev derfor spurgt, om de havde haft besøg af disse på deres skoler. Tabellen nedenfor viser svaret.

Tabel 3.6: Har du mødt eller haft besøg af nogle af følgende på din skole i forbindelse med Skolevalg? (pct. som har haft besøg)

		N
<hr/>		
Ekspimentskoler		
Ja, en eller flere ungdomspolitikere	49	886
Ja, en eller flere politikere	5	886
Ja, medier eller journalister	7	886
Nej, vi har ikke haft besøg af nogle af ovenstående	22	886
<hr/>		
Almindelige skoler		
Ja, en eller flere ungdomspolitikere	45	884
Ja, en eller flere politikere	5	884
Ja, medier eller journalister	2	884
Nej, vi har ikke haft besøg af nogle af ovenstående	31	884
<hr/>		
Efter skoler		
Ja, en eller flere ungdomspolitikere	28	649
Ja, en eller flere politikere	13	649
Ja, medier eller journalister	9	649
Nej, vi har ikke haft besøg af nogle af ovenstående	47	649

Omtrent halvdelen af eleverne havde besøg af enten politikere eller medier på deres skoler. Yderligere var der ikke væsentlige forskelle på de forskellige grupper, hvad angår dette spørgsmål.

En anden kilde til information om partierne var partitesten, som lå på skolevalg.dk. Tabellen nedenfor viser, hvor mange af eleverne der tog partitesten.

Tabel 3.6: Har du taget partitesten på skolevalg.dk? (pct.)

Ja	85
Nej	10
Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet	5
I alt	100

Note: Ved ikke fjernet, kun særlig, alm. og efter-skoler med i beregningen. n=1.841

En stor del af eleverne, 85 procent, tog partitesten på skolevalg.dk. Det kan udledes to pointer i forhold til det. For det første er partitest også hyppigt anvendt af vælgerne ved ordinære valg. Derfor er det positivt, at eleverne introduceres til disse tests, og det vil være en fordel, hvis der i undervisningen indgår en drøftelse af, hvordan testene udformes, og hvad de kan bruges til. For det andet står det klart, at testen er et vigtigt redskab for eleverne, og derfor bør man naturligvis tilrettelægge dem grundigt, da de er en af informationskilderne, som eleverne benytter sig af - også i Skolevalgsregi.

3.1: Sammenfatning

Kapitlet viser, at eleverne har haft en positiv og brugbar oplevelse med Skolevalg, som de fleste håber, at fremtidige årgange får mulighed for at prøve. Der er således stor tilfredshed med Skolevalg blandt eleverne, og deres svar vidner om en stor grad af selvstændig politisk stillingtagen til valg af politiske mærkesager. Eleverne har arbejdet med en bred vifte af emner af både fordelingspolitisk og værdipolitisk karakter og træffer beslutning om partivalg på baggrund af både mærkesager og partiernes generelle træk. Således tyder undersøgelsesresultaterne på, at de danske skoleelevers politiske natur er en ligeså kompleks størrelse som vælgerne generelt.

Elevernes besvarelser viser yderligere, at en stor del af eleverne brugte relativt lidt tid på Skolevalg. ca. 4 ud af 5 brugte op til 9 timer på Skolevalg. Selve undervisningspakken indeholdt mange forskellige elementer, som eleverne og skolerne kunne have brugt tid på at fordybe sig i. Hvorvidt skolerne har valgt enkelte dele ud, eller om de alle har arbejdet med de samme elementer, kan vi ikke afklare her. Men man kan overveje, hvordan man får sikret, at en større del af undervisningspakken bliver anvendt af flere, og hvordan flere af skolens øvrige fag kan integreres i forløbet.

Samtidig så vi også, at en stor del af skolerne hverken havde besøg af politikere eller medier. Dette er en naturlig konsekvens af, at der er mange skoler og få medier og politikere, som har tid til at tage rundt. Men man kan overveje, hvordan man ved næste Skolevalg kan bidrage til, at flere elever kommer i kontakt med disse aktører, som spiller så væsentlig en rolle i dansk politik.

KAPITEL 4: ELEVERNES POLITISKE SELVTILLID, VIDEN OG ENGAGEMENT OPDELT PÅ GRUPPER

I dette kapitel tager vi afsæt i den inddeling i grupper, som blev beskrevet i kapitel 2. Formålet med kapitlet er at sammenligne eleverne i kontrolgruppen med eleverne fra skoler i eksperimentgruppen og de almindelige skoler. Sidstnævnte skoler har haft en anden udtrækningsandsynlighed, og derfor skal fortolkningen være mere forsigtig, hvad disse skoler angår. I kapitlet undersøger vi eleverne på en række faktorer, som matcher flere af emnerne i kompetencemålene for undervisningen i Samfundsfag, og som i den samfundsvidenskabelige forskning typisk betragtes som væsentlige for borgernes demokratiske kompetencer. Det gælder eksempelvis elevernes politiske selvtillid, politiske kompas og viden samt lysten til at engagere sig i forskellige former for politisk deltagelse.

I sammenligningerne mellem grupperne nedenfor fokuserer vi i udgangspunktet på kontrolgrupperne over for eksperimentsskolerne. Det er disse skoler, som oprindeligt var udtrukket til eksperimentet og havde samme udtrækningsandsynlighed. Hele vejen igennem præsenterer vi også resultaterne for de skoler, der deltog på almindelig vis, men vi kommenterer sjældent på dem. De almindelige skoler blev udtrukket fra en mindre gruppe og på et senere tidspunkt, hvilket gør, at der er en større risiko for, at der er en systematisk forskel på dem og de to øvrige grupper. Den mest oplagte forventning er, at eleverne fra de almindelige skoler klarer sig bedre i udgangspunktet, idet de fra starten selv har valgt at være med i Skolevalg.

Man skal være varsom med at tolke på små forskelle mellem gruppernes svar. Disse kan blot være udtryk for tilfældigheder på baggrund af de udtrukne skoler og statistisk usikkerhed i elevernes svar. Samtidig er det ikke helt lige til at anvende traditionelle signifikanstests for at skelne mellem resultaterne. En normal tilgang, som vi anvender her, er at lave signifikanstests med klyngerobuste standardfejl på skoleniveau, men idet enkelte skoler har et meget lavt og andre et meget stort antal respondenter, skal man være forsigtig med fortolkningen af resultaterne. Vi præsenterer signifikanstests i tabeller nedenfor, som således sammenligner kontrolgruppen med de eksperimentgruppen.

I nogle tilfælde nævner vi tendenser, som datamaterialet kan pege i retning af. Det kan eksempelvis være relevant, hvis der er en række spørgsmål om et relateret emne og stort set alle spørgsmålene peger i samme retning, men ikke opnår statistisk signifikans enkeltvis. Sådanne tolkninger er lidt

mere usikre, men kan være relevante at tage med i overvejelserne. I kapitel 5 indgår en lignende undersøgelse baseret på et før/efter-skolernes svar, som kan belyse tendenserne nærmere.

I samtlige kapitlets tabeller optræder den andel af elever, der har svaret, at de er helt eller nærmest enige i det givne udsagn. Konkret er svarene først opgjort på skoleniveau inden for hver gruppe. Det vil sige først har vi taget et gennemsnit på den enkelte skole, og dernæst har vi taget et gennemsnit af disse gennemsnit inden for hver gruppe. På den måde er der tale om et gennemsnit-af-gennemsnit, som sikrer, at enkelte skoler, der har haft mange besvarelser, ikke i særlig grad dominerer i resultaterne.

Med disse indledende metodiske bemærkninger lægger vi ud med at undersøge elevernes politiske selvtillid. Med politisk selvtillid mener man populært sagt to ting: For det første handler det om, hvorvidt borgerne føler sig i stand til at gøre sig gældende i en politisk sammenhæng. For det andet handler det om, hvorvidt man føler, at politikerne og det politiske system er lydhor over for ens ønsker. I tabellen nedenfor præsenterer vi elevernes besvarelser på en række spørgsmål, der normalt er brugt til at indfange borgernes politiske selvtillid.

Tablet 4.1: Politisk selvtillid

<i>Jeg synes...</i>	Kontrol- skoler	Eksperiment- skoler	Almindelige skoler
at politikerne ingen hensyn tager til, hvad jeg mener.	31	27	19
at jeg kan stole på, at politikerne træffer de rigtige beslutninger for landet.*	39	39	46
at der næsten ingen forskel er på, hvad politiske partier mener.	15	14	16
at politik er så indviklet, at jeg ikke kan forstå, hvad der foregår.	27	21	18
at jeg har let ved at tage stilling til politiske spørgsmål.	37	40	45
at politikerne laver mange ligegyldige ting.	37	36	31
det er svært at forstå politikerne, når de diskuterer den økonomiske politik.	40	35	36
at jeg har indflydelse på Folketingets og Regeringens beslutninger.	8	9	13
at jeg er klar til at deltage i en politisk debat.	27	29	32
at jeg har en mening om politik, som er værd at lytte til.*	38	44	46
at politikerne med vilje lover mere end de kan holde.	73	70	64
at politikerne løser vigtige problemer.*	43	36	42

Pct. helt el. nærmest enig, gennemsnit på skoleniveau, n= 22 (alm), 18(særlige), 10(kontrol), forskel mellem kontrolgruppe og særlig indsats skolegruppen, *p<0,1 to-siddet test analyseret med logit med klyngerobuste standardfejl på skoleniveau.

Ser vi på de enkelte udsagn, er der tre forskelle mellem eksperimentsskolerne og kontrolskolerne, som er statistisk signifikante. Af disse er det bemærkelsesværdigt, at de elever, der har deltaget i Skolevalg, i højere grad er enige i, at deres politiske meninger er værd at lytte til. Det er en god indikator for elevernes tro på egne kompetencer til at gøre sig gældende, som altså er stærkere for dem, der har deltaget i Skolevalg.

Endvidere fremgår det, at eleverne på eksperimentsskolerne er signifikant mindre enige i, at politikerne løser vigtige problemer, sammenlignet med kontrolskolerne. Intuitivt er det muligvis ikke et positivt resultat, og resultaterne fra før/efter-skolerne (kapitel 5) peger i den modsatte retning. Samtidig er der ikke klare tendenser at tolke på i de relaterede spørgsmål i tabel 4.1 (fx om politikerne laver mange ligegyldige ting, og om politikerne tager hensyn til, hvad jeg mener). Hvis man forsigtigt skal tolke på elevernes opfattelse af, at politikerne ikke løser vigtige problemer, kan en mulighed være, at elevernes øgede politiske selvtillid gør dem mere kritiske overfor politikernes arbejde. En udlægning kan således være, at eleverne på grund af Skolevalg i højere grad føler sig i stand til at forstå og tage stilling til politiske spørgsmål, og deraf også er blevet mere kritiske over for de problemer, som politikerne diskuterer. Det er nærliggende at reflektere over denne mulighed i sammenhæng med kapitel 3, hvor vi så, at eleverne i høj grad valgte at arbejde med politiske mærkesager af relativt tung karakter. Hvis (ungdoms)politikere og partierne har henvendt sig til eleverne med et særligt 'ungefokus', kan eleverne således have fået den oplevelse, at politikerne ikke beskæftiger sig med de vigtige problemer. Det skal understreges, at datamaterialet ikke muliggør, at vi entydigt kan konkludere på dette, men der her blot er tale om en mulig plausibel forklaring på svarene. Vi henleder i øvrigt opmærksomheden til analyserne af samme spørgsmål i kapitel 5.

Det næste element vi undersøger er elevernes såkaldte politiske kompas. Det handler om elevernes kendskab til partierne samt deres evner til at navigere i det politiske landskab. Det politiske kompas relaterer sig dermed til de læringsmål, som handler om elevernes viden om partier og ideologier. I tabel 4.2 starter vi med at se på elevernes evne til at placere partierne i de to blokke, som dansk politik normalt inddeles i.

Tabel 4.2: Korrekt placering af partierne i rød og blå blok (pct.)

	Kontrolskoler	Eksperimentskoler	Almindelige skoler
A: Socialdemokraterne	63	67	68
B: Radikale	35	36	39
C: Konservative	48	55	55
F: SF – Socialistisk Folkeparti	51	60	61
I: Liberal Alliance	50	56	58
O: Dansk Folkeparti	44	48	51
V: Venstre	62	69	70
Ø: Enhedslisten	52	59	59

Gennemsnit på skoleniveau inden for hver gruppe.

Tendensen i tabel 4.2 er, at de skoler, der har deltaget i Skolevalg, er bedre til at placere partierne i deres respektive blokke end dem, der ikke har været med. Forskellene er ikke statistisk signifikante, men for ingen af partierne er kontrolskolerne bedre end de deltagende skoler til at placere det givne parti korrekt. Kapitel 5 peger i samme retning og med flere statistisk signifikante forskelle.

I et bredere perspektiv indgår viden om de forskellige ideologier som et væsentligt element til at måle elevernes politiske viden og forståelse. Således indgår de forskellige politiske ideologier som undervisningsindhold i samfundsfag og er oplagt at inddrage i forbindelse med et undervisningsforløb som Skolevalg. I nærværende undersøgelse er eleverne blevet bedt om at læse tre udsagn og for hver af dem indplacere, hvilken ideologi, de mener, udsagnet passer bedst på. Resultaterne fremgår af tabel 4.3.

Tabel 4.3: Ideologi (pct. korrekte svar)

	Kontrolskoler	Eksperimentskoler	Almindelige skoler
Liberalisme	37	43	44
Konservatisme	31	29	36
Socialisme	29	36	40

Gennemsnit på skoleniveau inden for hver gruppe. Liberalisme beskrevet som ”Man skal betale mindre i skat og have mest mulig frihed på alle områder i samfundet.” Konservatisme beskrevet som ”Nationen, familien og traditionerne er meget vigtige for vores samfund.” og Socialisme beskrevet som ” Staten og folket i fællesskab skal eje og kontrollere et meget stort antal virksomheder.”

Resultaterne tyder på, at Skolevalg har haft en positiv indflydelse på elevernes evner til at koble et ideologisk udsagn med den korrekte ideologi. Tendensen er således, at eleverne som har deltaget i Skolevalg har en lidt større grad af viden om ideologierne end kontrolskolerne. Forskellen er dog statistisk insignifikant. Kapitel 5 peger i samme retning, men med statistisk signifikante forskelle. I

tabel 4.4. fremgår svarene på to spørgsmål af samme type, men hvor der spørges til de politiske blokke i dansk politik i stedet for ideologier.

Tabel 4.4: Ansvar for sig selv vs. offentlig hjælp (pct. korrekte svar)

	Kontrol- skoler	Eksperiment- skoler	Almindelige skoler
A: Det enkelte menneske skal have mere ansvar for sig selv.	53	59	60
B: Det offentlige skal garantere, at der blive sørget for alle.	53	59	58

Gennemsnit på skoleniveau inden for hver gruppe. Spørgsmål: Man taler ofte om rød blok og blå blok i politik. Hvilken blok tror du er mest enig i følgende udsagn. Korrekt svar i A = blå blok og B = rød blok.

Tendensen i svaret på disse to spørgsmål er beskrevet i tabel 4.4. Deltagerne i Skolevalg er tilbøjelige til at være bedre til at tildele udsagnene til den korrekte politiske blok, om end forskellene ikke er statistisk signifikante. I kapitel 5 finder vi heller ikke signifikante forskelle på dette spørgsmål.

Et af målene med et projekt som Skolevalg er, at eleverne opnår en bedre grundlæggende viden om centrale dele af det politiske system. Derfor har vi også stillet en række faktuelle vidensspørgsmål til eleverne. Andelen af korrekte besvarelser fremgår af tabel 4.5.

Tabel 4.5: Faktuelle spørgsmål (pct. korrekte)

	Kontrol- skoler	Eksperiment -skoler	Almindelige skoler
Antal medlemmer af Folketinget (179 medlemmer)	64	66	76
Alder for stemmeret* (18 år)	94	92	89
Alder for deltagelse i demonstration* (ingen grænse)	62	59	61
Alder for medlem af politisk parti (ingen grænse)	17	22	23
Hvem vedtager lovene? (Folketinget)	44	42	43
Partier i Regering i øjeblikket? (Soc.dem. + Radikale)	31	33	35

Gennemsnit på skoleniveau indenfor hver gruppe. De korrekte svar fremgår i parentes.

Ud fra tabellen er der ikke noget, der tyder på, at Skolevalg har haft en positiv indflydelse på elevernes politiske viden. De to signifikante forskelle der fremgår, er således begge til fordel for kontrolgruppen, og i de øvrige besvarelser, er der ikke umiddelbart nogle konsistente tendenser. I

kapitel 5 ser vi imidlertid på to af disse spørgsmål, at eleverne klarer sig bedre efter Skolevalg, så resultaterne er ikke helt entydige her.

Holder vi os til resultaterne for eksperimentgruppen, tyder det på, at kontrolskolerne klarer sig relativt godt, hvad angår den faktuelle viden. Vi har svært ved at forestille os, at der ligefrem skulle være elementer af Skolevalg, som direkte mindsker elevernes faktuelle politiske viden, men en mulig forklaring kan være, at kontrolskolerne har prioriteret almen samfundsfagsundervisning om det danske politiske system i de uger, hvor de øvrige skoler har lavet Skolevalgsforløbet. I så fald er tolkningen, at den ordinære samfundsfagsundervisning i højere grad giver eleverne viden om grundlæggende forhold i det politiske system end Skolevalgsforløbet, som måske har ført til en nedprioritering af disse videnselementer

Til sidst i kapitlet ser vi på elevernes holdninger til ytringsfriheden. I den forbindelse har vi først spurgt eleverne om to generelle spørgsmål om ytringsfrihed og dernæst specifikt om deres støtte til specifikke gruppers ytringsfrihed. Resultaterne fremgår af tabel 4.6.

Tabel 4.6: Støtten til ytringsfrihed (pct.)

	Kontrol- skoler	Eksperiment- skoler	Almindelige skoler
Retten til ytringsfrihed bør gælde for alle*	84	82	81
Retten til ytringsfrihed bør altid gælde*	74	72	71
Kommunister	46	39	41
Rockere	31	29	31
Nazister	19	16	22
Racister	19	20	24
Buddhister	62	55	57
Muslimere	63	54	56
Homoseksuelle	73	71	67

Pct. enige el nærmest enige. Gennemsnit på skoleniveau inden for hver gruppe.

Der er statistisk signifikante forskelle at finde på besvarelserne på de to generelle spørgsmål om ytringsfrihed. Det bemærkes, at de substantielle forskelle er små, men det tyder trods alt på, at eleverne på eksperimentskolerne er en anelse mindre enige i, at retten til ytringsfrihed bør gælde for alle og til enhver tid. For de specifikke grupper er der ikke signifikante forskelle, men tendensen peger i samme retning, idet der i de fleste tilfælde er størst opbakning til ytringsfriheden for de givne grupper blandt kontrolskolerne. Kapitel 5 peger i samme retning som resultaterne her. Derudover er det bemærkelsesværdigt, at der er ganske få elever, der benytter 'ved ikke'-

svarmuligheden på ytringsfrihedsspørgsmålene, hvilket indikerer, at det er en diskussion, som eleverne har forholdt sig til og taget stilling til.

Det er væsentligt at understrege, at der ikke er et 'rigtigt' svar på spørgsmålene om ytringsfrihed. Nogle vil argumentere for det ene og andre for noget andet. Men en forsigtig pointe, man kan fremføre, er, at Skolevalg potentielt har givet en anelse mere afvejet holdning til ytringsfriheden. Eleverne er en anelse mindre ultimative i deres besvarelser, og der er en tendens til, at de vil gå en mere på kompromis, når det kommer til specifikke grupper. Om dette er positivt eller negativt, ligger uden rammerne af denne rapport at forholde sig til. Samlet set er det imidlertid overraskende, at der på alle skolerne findes relativt store andele, som slet ikke eller i mindre grad mener, at ytringsfriheden også bør gælde religiøse minoriteter (muslimer og buddhister) og homoseksuelle.

Som et sidste element i undersøgelsen ser vi på elevernes lyst til at deltage i politik. Vi har her spurgt ind til, om eleverne i løbet af det kommende år kunne forestille sig at deltage i en række forskellige aktiviteter, som på forskellig vis kan betragtes som politisk deltagelse.

Tabel 4.7: Politisk deltagelse (pct.)

	Kontrol- skoler	Eksperiment- skoler	Almindelige skoler
Deltage i en protest eller en demonstration	8	7	8
Være medlem af et politisk parti eller en partipolitisk ungdomsorganisation	7	5	6
Være medlem af en forening, som arbejder med politiske emner (fx menneskerettigheder, miljø og klima, flygtninge og indvandrere)	10	6	8
Deltage i et politisk debatmøde (fx et vælgermøde)	9	8	14
Skrive under på en underskriftindsamling (fx Amnesty International på papir eller via internettet)	20	15	19
Deltage i elevrådsarbejde på din skole	17	18	22
Samle penge eller andet ind for en organisation (fx Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors, Greenpeace eller Kræftens Bekæmpelse)	37	33	34
Være medlem af en fritidsforening (fx håndbold, fodbold, spejder, kor, musik og lignende).	70	68	66
I hvilken grad kunne du forestille dig at gøre følgende i løbet af det næste år? (i høj og i meget høj grad, gennemsnit på skoleniveau)			

Som det fremgår, er der ingen signifikante forskelle at finde på nogle af deltagelsesformerne. Der er en tendens til, at svarene peger i retning af mere lyst til deltagelse for skolerne i kontrolgruppen, men det er dog yderst usikkert. I kapitel 5 undersøger vi de samme spørgsmål med før- og

eftermålingerne for at forsøge at belyse nærmere, om Skolevalg har en indflydelse på lysten til at deltage.

4.1: Sammenfatning

I dette kapitel har vi undersøgt Skolevalgs betydning for elevernes politiske selvtillid, viden og opfattelse af politik. Med de forbehold, der blev taget i kapitel 2 i baghovedet, viser kapitlet en del positive tendenser. Eleverne der har deltaget i Skolevalg mener i højere grad end kontrolgruppen, at de har holdninger, der er værd at lytte til. Der er tendenser til, at elevernes forståelse af de forskellige ideologier og deres evner til at placere partierne i de forskellige blokke, er blevet positivt påvirket af Skolevalg.

Omvendt havde Skolevalg ikke umiddelbart nogen betydning for elevernes viden om faktuelle politiske forhold. Uanset hvad den præcise årsag er, kan det næppe anses for tilfredsstillende, at Skolevalg ikke hjælper væsentligt på elevernes grundlæggende politiske viden. Set i det lys kan man overveje at indlægge et fagligt modul om det politiske system i fremtidige udgaver af Skolevalg, så elevernes politiske viden i højere grad styrkes. Ligeledes fandt vi heller ingen betydning på lysten til at deltage i forskellige former for politik.

En række af de resultater, vi har fundet, viser imidlertid ikke nogen entydige indvirkning. Således har vi flere steder været nødsaget til at udlægge tendenser i fravær af statistisk signifikante forskelle. Samtidig er der en vis usikkerhed omkring især adfærden hos eleverne fra kontrolskolerne, fordi det er muligt, at disse skoler har gjort en særlig indsats omkring samfundsfagsundervisningen for at kompensere for, at de ikke kunne deltage i Skolevalg. Hvis det er tilfældet, vil Skolevalgs betydning blive undervurderet. For at undersøge Skolevalg nærmere retter vi derfor i næste kapitel fokus på en anden gruppe af skoler, som har besvaret spørgeskemaer før og efter Skolevalg.

KAPITEL 5: SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE FØR OG EFTER SKOLEVALG

I dette kapitel tager vi afsæt i den anden datakilde, som blev beskrevet i kapitel 2. Her er altså tale om en anden gruppe skoler og elever end dem, vi har analyseret i kapitel 4. I kapitlet indgår spørgeskemabesvarelser fra 23 tilfældigt udvalgte skoler, som alle havde tilmeldt sig Skolevalg. Eleverne på disse skoler har besvaret et spørgeskema umiddelbart inden undervisningsforløbet startede og svarede igen på et spørgeskema umiddelbart efter Skolevalg sluttede. Ud fra dette datamateriale er det således muligt at observere ændringerne i den enkelte elevs politiske selvtillid, viden og opfattelse af politik. Det er således de samme emner som i kapitel 4, der er i fokus her.

Som vi diskuterede i kapitel 2, er der fordele og ulemper ved de forskellige datakilder. Som nævnt er det muligt, at kontrolskolerne i eksperimentet (kapitel 4), lavede særlige tiltag uden for Skolevalgsregi som følge af, at de ikke deltog i Skolevalg. Hvis det er tilfældet, vil de potentielt klare sig relativt godt på en række spørgsmål sammenlignet med eksperimentskolerne og de almindelige skoler, hvilket har den konsekvens, at den målbare betydning af Skolevalg bliver mindre.

For at imødegå denne problemstilling udtrak vi tilfældigt en række skoler til at besvare spørgeskemaer både før og efter Skolevalgsforløbet. Styrken herved er, at vi kan sammenligne præcis de samme elever over tid og således være mindre bekymrede for, hvordan udefrakommende faktorer har påvirket eleverne. En metodisk svaghed ved denne tilgang er, at lærerne og skolerne kan have gjort sig ekstra umage med Skolevalg på netop disse skoler, fordi de har været bevidste om, at deres elever skulle medvirke i en spørgeskemaundersøgelse igen efter Skolevalgs afslutning. Ingen af vores analyser tyder på dog på, at dette er tilfældet. Således har skolerne fra denne gruppe samme valgdeltagelse og tidsforbrug som de andre skoler i undersøgelsen. Vi vurderer dermed, at der er belæg for at kunne generalisere fra skolerne i før- og efterundersøgelsen til andre skoler, der har deltaget på almindelig vis.

I de følgende analyser er tabellerne bygget op på samme måde som i kapitel 4, men de bagvedliggende analyser er anderledes. Vi afgrænser os til de elever, som har besvaret skemaet før og igen efter Skolevalg. Analyserne foregår på individniveau med svar fra henholdsvis før Skolevalg og igen efter valget. Undervejs kommenterer vi enkelte steder på resultaterne sammenlignet med de resultater, vi så i kapitel 4.

Vi lægger ud med at fokusere på spørgsmålene om politisk selvtillid. Vi har konstrueret spørgsmålene, så vi belyser elevernes interne og eksterne politiske selvtillid. Intern politisk selvtillid handler om elevernes tro på, at de kan gøre en forskel i en politisk sammenhæng, og ekstern politisk selvtillid handler om elevernes opfattelse af, hvorvidt det politiske system bidrager til at løse samfundets problemer.

Tabel 5.1: Politisk selvtillid

<i>Jeg synes...</i>	Før Skolevalg	Efter Skolevalg
at politikerne ingen hensyn tager til, hvad jeg mener.	34	30
at jeg kan stole på, at politikerne træffer de rigtige beslutninger for landet.	46	42
at der næsten ingen forskel er på, hvad politiske partier mener.	16	13
at politik er så indviklet, at jeg ikke kan forstå, hvad der foregår.*	32	21
at jeg har let ved at tage stilling til politiske spørgsmål.*	36	42
at politikerne laver mange ligegyldige ting.*	42	37
at det er svært at forstå politikerne, når de diskuterer den økonomiske politik.*	40	33
at jeg har indflydelse på Folketingets og Regeringens beslutninger.	8	9
at jeg er klar til at deltage i en politisk debat.	24	27
at jeg har en mening om politik, som er værd at lytte til.*	34	45
at politikerne med vilje lover mere end de kan holde.*	76	68
at politikerne løser vigtige problemer.*	41	46

Pct. helt el. nærmest enig, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-siddet test analyseret med paired sample t-test på individniveau. $n = 391-428$, ved ikke-svar ekskluderet.

Tabel 5.1 viser, at Skolevalg har haft en positiv indflydelse på elevernes interne selvtillid. Efter Skolevalgsforløbet ser vi, at andelen af elever, der synes, at politik er indviklet, er blevet signifikant mindre, samtidig med at der er en større andel, som er enige i, at de har en mening, der er værd at lytte til, samt at de forstår politiske spørgsmål og diskussioner.

Hvad angår elevernes eksterne politiske selvtillid viser tabellen, at signifikant flere er enige i, at politikerne løser vigtige problemer, og at der er signifikant færre, som mener, at politikerne laver mange ligegyldige ting, og at politikerne med vilje lover mere, end de kan holde.

Resultaterne er meget klarere her, end vi så dem i kapitel 4, hvor vi sammenlignende en kontrolgruppe med deltagere i Skolevalg. I kapitel 4 så vi tendenser til, at den interne politiske selvtillid var styrket, og resultaterne her bakker op om det. Omvendt var der i kapitel 4 ikke klare

tendenser med hensyn til elevernes politiske selvtillid. Nogle indikatorer gik som nævnt i den modsatte retning, imens andre var neutrale. Selvom analyserne i dette kapitel peger på en styrkelse af den eksterne selvtillid på flere spørgsmål, skal man være forsigtig med at konkludere entydigt på, hvordan Skolevalg har påvirket elevernes opfattelse af det politiske systems funktionsevner.

I de næste tre spørgsmål fokuserer vi på elevernes politiske kompas. Tabel 5.2 viser elevernes evne til at placere de forskellige partier i de politiske blokke før og efter Skolevalg.

Tabel 5.2: Korrekt placering af partierne i rød og blå blok (pct.)

	Før Skolevalg	Efter Skolevalg
A: Socialdemokraterne	72	72
B: Radikale	38	40
C: Konservative*	52	59
F: SF – Socialistisk Folkeparti*	63	67
I: Liberal Alliance*	52	61
O: Dansk Folkeparti	54	52
V: Venstre*	72	77
Ø: Enhedslisten*	55	61

Pct. korrekte svar, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-sidde test analyseret med paired sample ttest på individniveau. $n = 410$, ved ikke-svar inkluderet.

Analysen viser, at eleverne er blevet bedre til at indplacere partierne i de politiske blokke efter Skolevalg. Således har de generelt fået en bedre forståelse for, hvilke partier der normalt danner regeringsgrundlag og fungerer som støttepartier for hinanden. For nogle af partierne ser vi ikke en signifikant ændring. I kapitel 4 så vi ingen signifikante forskelle, men tendensen pegede i samme retning som resultaterne her. Samlet set indikerer resultaterne, at elevernes politiske kompas er blevet bedre indstillet fra før til efter Skolevalg.

Ligeledes finder vi, at eleverne har fået en bedre forståelse af, hvad forskellige politiske ideologier handler om. Som tidligere beskrevet fik eleverne præsenteret tre udsagn som skulle forbindes med en ideologisk orientering (liberalisme, konservatisme eller socialisme).

Tabel 5.3: Ideologi (pct. korrekte svar)

	Før skoler	Efter skoler
Liberalisme*	41	46
Konservatisme*	30	37
Socialisme*	33	38

Pct. korrekte svar, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-siddet test analyseret med paired sample ttest på individniveau. $n = 410$, ved ikke-svar inkluderet. Liberalisme beskrevet som "Man skal betale mindre i skat og have mest mulig frihed på alle områder i samfundet." Konservatisme beskrevet som "Nationen, familien og traditionerne er meget vigtige for vores samfund." Socialisme beskrevet som "Staten og folket i fællesskab skal eje og kontrollere et meget stort antal virksomheder".

Som det fremgår af tabel 5.3 ser vi også her en positiv udvikling fra før til efter Skolevalg, idet der for alle tre ideologier, er signifikant flere, der er i stand til at koble et udsagn korrekt med den givne ideologi. I kapitel 4 pegede tendensen i samme retning, men uden at der var signifikante forskelle.

I det næste spørgsmål vender vi tilbage til holdninger som præger politikken i henholdsvis rød og blå blok og spørger eleverne til, hvilken af de to blokke, der normalt går ind for den nævnte politik.

Tabel 5.4: Ansvar for sig vs. offentlig hjælp (pct. korrekte svar)

	Før Skolevalg	Efter Skolevalg
A: Det enkelte menneske skal have mere ansvar for sig selv.	65	66
B: Det offentlige skal garantere, at der bliver sørget for alle.	63	64

Pct. korrekte svar, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-siddet test analyseret med paired sample ttest på individniveau. $n = 405$, ved ikke-svar inkluderet. Spørgsmål: Man taler ofte om rød blok og blå blok i politik. Hvilken blok tror du er mest enig i følgende udsagn. Korrekt svar i A = blå blok og B = rød blok.

Ca. 2/3 af eleverne placerer blokkene korrekt før og efter Skolevalget. Tabel 5.4 viser altså, at eleverne ikke umiddelbart har flyttet sig på dette spørgsmål. I kapitel 4 så vi heller ingen signifikant udvikling, om end tendensen pegede i retning af, at de var blevet lidt bedre til at indplacere partierne. Resultaterne her tyder således på, at der er grænser for, hvor meget man kan flytte på eleverne på sådan et spørgsmål. Det kan muligvis have noget at gøre med Skolevalgs indhold, og man kan derfor overveje, om man kan gøre mere for, at eleverne får bedre styr på to relativt grundlæggende forhold om blokkenes politik. På den anden side kan man også argumentere for, at det er vanskeligt at svare entydigt på et sådant spørgsmål, idet der er partier i begge blokke, som på nogle punkter minder mere om den modsatte blok.

Imens det kan være vanskeligt at tolke på spørgsmålene ovenfor, er det mere ligetil at tolke på de faktuelle vidensspørgsmål om politik.

Tabel 5.5: Faktuelle spørgsmål (pct. korrekte)

	Før skoler	Efter skoler
Antal medlemmer af Folketinget (179 medlemmer)*	65	75
Alder for stemmeret (18 år)	96	95
Alder for deltagelse i demonstration (ingen grænse)	69	68
Alder for medlem af politisk parti (ingen grænse)*	16	25
Hvem vedtager lovene? (Folketinget)	46	45
Hvilke partier er i regering i øjeblikket? (Soc.demo. + Radikale)	40	43

De korrekte svar fremgår i parentes. Pct. korrekte svar, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-siddet test analyseret med paried sample ttest på individniveau. $n = 403-438$, ved ikke-svar inkluderet.

Resultaterne i tabel 5.5 viser, at der på to af vidensspørgsmålene er signifikante fremskridt i andelen af korrekte svar. På de øvrige spørgsmål er der ikke nogen væsentlig udvikling, hvilket også var tilfældet for analyserne i kapitel 4.

Samlet set tyder det altså på, at elevernes viden om faktuelle politiske forhold ikke ændres meget. Selvom man bør tage i betragtning, at Skolevalg som sådan ikke sigtede snævert mod at lære eleverne om disse konkrete videnselementer, så ville det være oplagt at forvente, at forløbet – eller afledte effekter heraf - havde øget elevernes viden om disse grundlæggende spørgsmål vedrørende det politiske system og borgernes rettigheder mere.

I den sidste analyse i kapitlet undersøger vi elevernes støtte til ytringsfriheden ud fra to generelle ytringsfrihedsspørgsmål og dernæst elevernes holdninger til en række forskellige gruppers ret til ytringsfrihed. Resultaterne fremgår af tabel 5.6.

Tabel 5.6: Støtten til ytringsfrihed (pct.)

	Før skoler	Efter skoler
Retten til ytringsfrihed bør gælde for alle	86	84
Retten til ytringsfrihed bør altid gælde*	81	76
Kommunister	43	40
Rockere	31	30
Nazister	17	17
Racister	23	22
Buddhister*	60	56
Muslimere*	55	51
Homoseksuelle*	75	68

Pct. helt el. nærmest enig, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. * $p < 0,1$ to-siddet test analyseret med paried sample ttest på individniveau. $n = 391-428$, ved ikke-svar ekskluderet.

Resultaterne indikerer, at der efter Skolevalg er signifikant mindre opbakning til, at ytringsfriheden altid bør gælde. Denne tendens så vi også i kapitel 4. Samtidig ser vi, at der er signifikant mindre opbakning til religiøse grupper og homoseksuelles ytringsfrihed efter Skolevalg, hvilket er overraskende. Resultaterne for grupperne peger i samme retning som i kapitel 4. Det er væsentligt at holde sig for øje, at opbakningen til ytringsfriheden for rockere, racister og nazister er markant lavere end for de øvrige grupper, og Skolevalg ser ikke ud til at påvirke det.

Samlet set peger resultaterne på, at eleverne er en anelse mere forbeholdne i deres støtte til ytringsfriheden efter Skolevalg. De er mindre tilbøjelige til at bakke op om ytringsfriheden i alle tilfælde, og for nogle grupper ser det ud til, at de er en anelse mere skeptiske overfor deres ytringsfrihed. Om dette er godt eller skidt, er uden for denne rapports rammer at afgøre.

Som en afslutning undersøger vi, om elevernes lyst til at engagere sig i en række forskellige former for politisk deltagelse har ændret sig fra før til efter Skolevalg. Resultaterne fremgår af tabel 5.7.

Tabel 5.7: Politisk deltagelse (pct.)

	Før skoler	Efter skoler
Deltage i en protest eller en demonstration	10	11
Være medlem af et politisk parti eller en partipolitisk ungdomsorganisation	5	7
Være medlem af en forening, som arbejder med politiske emner (fx menneskerettigheder, miljø og klima, flygtninge og indvandrere)*	5	7
Deltage i et politisk debattmøde (fx et vælgermøde)*	7	12
Skrive under på en underskriftindsamling (fx Amnesty International på papir eller via internettet)	19	19
Deltage i elevrådsarbejde på din skole	14	14
Samle penge eller andet ind for en organisation (fx Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors, Greenpeace eller Kræftens Bekæmpelse)	29	28
Være medlem af en fritidsforening (fx håndbold, fodbold, spejder, kor, musik og lignende).	76	75

I hvilken grad kunne du forestille dig at gøre følgende i løbet af det næste år? (i høj og i meget høj grad), N=378-405, kun elever, som har besvaret spørgsmålet i begge runder er med i analysen. *p<0,1 to-siddet test analyseret med paired sample t-test på individniveau. Ved ikke-svar inkluderet.

Det fremgår af tabellen, at der er to signifikante stigninger i lysten til at deltage. Der er en større lyst til at være medlem af foreninger, der arbejder med politiske emner og der er næsten en fordobling af andelen af elever, der har lyst til at deltage i politiske debattmøder (fra 7 til 12 procent). Det er nogle ganske positive resultater. I kapitel 4 var der ingen signifikante forskelle mellem grupperne, og tendensen var, at kontrolgruppen ville deltage mere. Denne tendens finder ikke opbakning i disse analyser. Samlet set peger det altså på, at Skolevalg har haft ingen til svag stigende indflydelse på elevernes lyst til politisk deltagelse.

5.1: Sammenfatning

I dette kapitel har vi analyseret, hvordan eleverne på en række skoler har udviklet sig fra før til efter Skolevalg. Analyserne peger på en række positive tendenser. På en række spørgsmål omkring elevernes politiske selvtillid er der signifikante, positive forskelle fra før til efter Skolevalg. Eleverne føler sig mere kompetente til at gøre sig gældende i politik, hvilket harmonerer med tendensen fra kapitel 4. Samtidig viser resultaterne i dette kapitel, at eleverne har større tiltro til det politiske systems evne til at være lydhør og løse problemer.

Yderligere viste analyserne i dette kapitel, at elevernes politiske kompas fungerer bedre efter Skolevalg. Eleverne er med andre ord blevet bedre til at placere partierne i de politiske blokke (rød og blå) og de har en bedre evne til at koble ideologiske udsagn med de rette ideologier.

På enkelte af vidensspørgsmålene er eleverne blevet bedre til at svare korrekt efter Skolevalg. Herudover havde eleverne fået mere lyst til at deltage i politiske debattmøder og melde sig ind i foreninger, der arbejder med politiske forhold.

På andre vidensspørgsmål så vi, at eleverne ikke blev signifikant bedre. Samtidig viste analyserne, at eleverne ikke blev bedre i stand til at placere henholdsvis et fordelingspolitisk og et fordelingspolitisk udsagn på den af de to politiske blokke, som det passede bedst til. Resultaterne fra kapitel 4 var ikke væsentligt forskellige herfra. En mulig overvejelse i den forbindelse kan således være, om man i fremtidige udgaver af Skolevalg vil gøre en større indsats for at forbedre elevernes viden om disse relativt grundlæggende politiske forhold. Hvis det kan lykkes at øge elevernes faktuelle viden om det politiske system, vil det således kunne medvirke til, at eleverne har bedre grundforudsætninger til at engagere sig og forstå sammenhængene i deres senere politiske liv.

Endelig viser resultaterne, at eleverne er en anelse mindre enige i, at ytringsfriheden bør gælde for alle, ligesom opbakningen til ytringsfriheden for specifikke grupper falder en smule. Det kan tyde på, at eleverne er mindre ultimative omkring ytringsfrihedsprincippet. En mulighed i den forbindelse er, at terrorangrebet på Charlie Hebdo i Paris, der fandt sted samtidig med gennemførelsen af Skolevalgsforløbet, har påvirket elevernes besvarelser på spørgsmålene om ytringsfrihed.

Samlet set er resultaterne fra denne del af undersøgelsen klarere og mere positive, end vi så det i kapitel 4. De fleste tendenser fra kapitlerne går dog i samme retning, hvilket øger sikkerheden omkring konklusionernes retning. Samlet set peger det i retning af, at Skolevalg har haft positiv betydning for en række faktorer, som vi samler op på i konklusionen i næste kapitel.

KAPITEL 6: KONKLUSIONER PÅ UNDERSØGELSEN OM ELEVERNES OPLEVELSER MED SKOLEVALG

I januar 2015 blev det første landsdækkende Skolevalg afholdt i Danmark. Som i en rigtig valgkamp udskrev Statsministeren valget, og herefter var der tre ugers undervisningsforløb, som mundede ud i, at eleverne fra de deltagende 8. og 9. klasser afgav deres stemme. DR-Ultra sendte valgaften som ved et rigtigt valg. Formålet med det hele var at introducere de ældste elever i Folkeskolen til valg og valgkampe på en ny måde.

Ideen bag Skolevalg var at øge elevernes demokratiske kompetencer i et bredere perspektiv, som handlede om andet og mere, end hvilket parti de stemte på ved det givne valg. Mere konkret var ambitionen, at eleverne lærte om politik, valg og valgkampe på en ny måde, som de fandt interessant og vedkommende. Det skulle gerne føre til, at deres politiske selvtillid, politiske viden, lyst til at engagere sig samt deres forståelse af partierne og ideologiernes indbyrdes forhold blev øget. Det er forhold, som har langsigtede implikationer for demokratiet. Målet med denne undersøgelse har været at kaste lys over, i hvilken grad Skolevalg faktisk lykkedes med det.

For at undersøge disse forhold gennemførte vi to forskellige typer af undersøgelser. For det første gennemførte vi et felteksperiment, hvor tilfældigt udvalgte skoler blev placeret i en kontrolgruppe, der ikke deltog, og en særlig indsatsgruppe, som deltog i Skolevalg. Eleverne i begge grupper svarede på spørgeskemaer, som derefter kunne sammenlignes, og der blev ligeledes indsamlet besvarelser fra en tredje gruppe af skoler, som havde deltaget i Skolevalg på normal vis. For det andet blev en gruppe skoler tilfældigt udtrukket til at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse før og efter skolevalg, hvilket gjorde det muligt at følge de samme elevers udvikling over tid.

Resultaterne fra undersøgelsen viser, at der overordnet set var stor tilfredshed med Skolevalg blandt de fleste af eleverne. Langt størstedelen af eleverne fandt det brugbart og spændende at være med, og de ytrede samtidig håb om, at fremtidige årgange får mulighed for at prøve Skolevalg. Eleverne har arbejdet med en bred vifte af selvvalgte mærkesager, som illustrerer, at den unge generations politiske interesser spreder sig over en mangfoldighed af politiske emner.

Undersøgelsen viste dog også, at langt de fleste elever brugte relativt lidt tid på Skolevalg. Godt 80 procent af eleverne angav, at de havde brugt under ti timer i alt inklusiv hjemmearbejde på forløbet.

I forhold til de mange muligheder Skolevalgs undervisningspakker gav, kunne man derfor overveje, hvordan man fremover styrker integrationen af flere fag i Skolevalgsforløbet.

Når vi ser på betydningen af Skolevalg, er det værd at have tidsforbruget in mente, idet der er naturlige grænser for, hvor meget man kan nå at rykke med under ti timers projektforsløb. Når det tages med i betragtning, er det bemærkelsesværdigt, at der er en række positive tendenser i undersøgelsens resultater. Der er tre resultater, som de to datakilder begge peger i retning af, og som fremhæves her.

For det første viser undersøgelsen, at elevernes politiske selvtillid rykkede sig i en positiv retning. Således gav eleverne efter deres deltagelse i Skolevalg i højere grad udtryk for, at de kunne gøre en forskel i en politisk sammenhæng. Samtidig tyder det på, at Skolevalg har været medvirkende til en opfattelse af, at det politiske system er lydhør og løser vigtige problemer, om end denne sammenhæng er noget mere usikker end elevernes opfattelse af egne politiske kompetencer.

For det andet ser det ud til, at elevernes politiske kompas er blevet styrket af Skolevalg. Med forskellig styrke peger begge undersøgelsesmetoder i retning af, at eleverne er blevet dygtigere til at placere partierne i de rigtige politiske blokke. Samtidig er der tendenser til, at eleverne har fået en lidt bedre forståelse af grundlæggende ideologier.

For det tredje sker der en bevægelse i støtten til ytringsfrihed som generelt princip såvel som for konkrete grupper. Der er generelt høj opbakning til ytringsfriheden, men der er en tendens til, at eleverne efter at have deltaget i Skolevalg er en anelse mindre enige i, at ytringsfriheden bør gælde for alle og altid. Det kan muligvis være påvirket af terrorangrebet på Charlie Hebdo i Paris, som fandt sted samtidig med forløbet. Yderligere tyder udviklingen på, at eleverne har tænkt over og talt om ytringsfrihedsprincippet. Det skal understreges, at vi ikke kan afgøre, hvad der er rigtigt og forkert i denne sammenhæng, men en mulig udlægning er, at eleverne er mindre ultimative i deres støtte til et princip som følge af, at de muligvis har diskuteret det.

Når vi fokuserer på de øvrige faktorer, som vi var interesserede i at afdække, er billedet mindre entydigt. Således tyder før/efterundersøgelsen på, at eleverne har fået mere lyst til at deltage i politiske debattmøder og være medlemmer af organisationer, der har politiske formål. Når vi kigger

på det eksperimentelle data, ser vi imidlertid ingen udvikling i lysten til at engagere sig i forskellige typer af politisk deltagelse. Samlet set er det derfor vores vurdering, at Skolevalg har haft ingen eller en svag positiv betydning for elevernes lyst til politisk deltagelse i det kommende år.

Undersøger vi elevernes objektive politiske viden, er billedet nogenlunde det samme. Når man stiller faktuelle spørgsmål om danske politiske spørgsmål, er der enkelte indikationer på en positiv udvikling. Men størstedelen af analyserne tyder på, at Skolevalg har haft et sted imellem ingen og en svag positiv indvirkning på elevernes politiske viden.

Selvom det ikke var et hovedmål med Skolevalg, at eleverne skulle lære om faktuelle forhold, kunne man godt have håbet på bedre resultater herfra. En væsentlig komponent i de fælles mål for Samfundsfag i Folkeskolen er, at eleverne tilegner sig viden, så de kan tage reflekteret stilling til samfundet og dets udvikling. Man kunne altså have håbet på, at Skolevalg havde bidraget mere til at opfylde det mål, idet forløbet indgik som et supplement til samfundsfagsundervisningen. Mere generelt kan man betragte et vist vidensniveau om faktuelle politiske forhold som en basis for yderligere politisk læring og involvering. Ligesom det er vanskeligt at komme op ad en trappe, hvis de nederste trin mangler, kan det være svært at involvere sig i politik, hvis basisviden ikke er på plads. Set i det lys kan man fremover overveje, hvordan man tilrettelægger forløbet på en måde, så eleverne tilegner sig en større viden om faktuelle politiske forhold, samtidig med at formatet fortsat forbliver tro mod den aktiverende læringsform, som Skolevalg er bygget op omkring.

Som det også blev beskrevet i kapitel 2, er der en række metodiske og analytiske udfordringer knyttet til en undersøgelse som denne. For eksempel har det vist sig at være en udfordring at få mange elever til at svare på undersøgelsen. Hver af vores undersøgelsesmetoder har sine svagheder. I det eksperimentelle design har der været en risiko for, at kontrolskolerne har gjort en særlig indsats i samfundsfagsundervisningen, når nu de ikke kunne være med i Skolevalg. I givet fald er resultaterne herfra nok i den nedre ende af, hvad den reale virkning har været. På den anden side er risikoen med en før/efterundersøgelse, at skolerne og lærerne gør en ekstra indsats, idet de ved, at deres elever skal besvare spørgeskemaer igen efter Skolevalg, hvilket det dog ikke tyder på. Således er ingen undersøgelsesmetoder perfekte. Formålet med at have de to undersøgelsesmetoder har været, at de kan komplementere hinanden på fornuftig vis. Som det er nævnt ovenfor, er der en række områder, hvor resultaterne fra de forskellige metoder peger i samme retning, og på andre

områder er resultaterne mere uklare. Det er vores vurdering, at undersøgelserne tilsammen er med til at give et realistisk og brugbart billede af, hvordan eleverne oplevede Skolevalg, og hvordan det påvirkede dem på en række parametre. I forbindelse med kommende Skolevalg vil det derudover også være værdifuldt at inddrage lærernes erfaringer og mere kvalitative indtryk af forløbet, som kan supplere materialet fra denne rapport. Arbejdet med denne evaluering har også givet værdifuld viden om, hvordan fremtidige evalueringer af Skolevalg kan gennemføres for at kunne sikre solid viden om, i hvilken grad initiativer som Skolevalg virker og hvilke dele af initiativerne, der gør en forskel.

Skolevalg 2015 var et nyt projekt med målet om at øge elevernes politiske selvtillid, kompetencer og lyst til at deltage. Det er spørgsmål, som rækker ud over et enkelt kryds på en stemmeseddel. Selvom al begyndelse er svær, har denne undersøgelse vist, at Skolevalg har haft positiv indvirkning på elevernes politiske dannelse. Det er i sig selv en bedrift. Samtidig har undersøgelsen vist nogle forhold, som man ved fremtidige udgaver af Skolevalg kan arbejde på at forbedre. Projekt Skolevalg er målrettet de medborgere, som i de næste mange år vil danne kernen i det danske demokrati. Det er en vigtig opgave, som denne rapport forhåbentlig bidrager til at løse for kommende udgaver af Skolevalg.

OM PROJEKTET

Evalueringen af Skolevalget er ledet af professor, PhD Kasper Møller Hansen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Derudover består den samlede projektgruppe af PhD-studerende Jonas Hedegaard Hansen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet og lektor PhD Klaus Levinsen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet. Studentermedhjælper stud.cand.scient.pol. Thomas Fischer Biede har varetaget den løbende kontakt med skolerne, udsendelse af link til skolerne med adgang til spørgeskema, opsætning af spørgeskema og deltaget i klargøring af data til analyse samt analyse af data.

OM FORFATTERNE

Jonas Hedegaard Hansen er PhD-studerende ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Han forsker blandt andet i valg, valgdeltagelse, kampagneformer, politisk psykologi og holdningsdannelse. Hans forskning er blandt andet publiceret ved DJØF-forlaget, American Journal of Evaluation, Administrativ Debat og Politica.

Kasper Møller Hansen, PhD er professor ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Han forsker bl.a. i holdningsdannelse, vælgeradfærd og valgdeltagelse. Han er forskningsleder af indeværende forskningsprojektet om valgdeltagelse. Han har senest blandt andet publiceret bøgerne *The Nordic Voter* (2014, medforfattet), ECPR-Press, *Krisevalg* (2014, medforfattet) og *Folketingsvalgkampen 2011 i perspektiv* (2014, medforfattet), DJØF-forlaget. Desuden har han publiceret en lang række artikler i blandt andet *Political Behavior*, *Political Communication*, *European Journal of Political Research*, *Public Choice*, *Electoral Studies*, *Party Politics*, *Acta Politica*, *American Journal of Evaluation*, *International Migration Review*, *Journal of Elections*, *Public Opinion and Parties*, *International Journal of Public Opinion Research*, *Scandinavian Political Studies*, *Public Administration*, *Journal of Information Technology & Politics*, *Politica*, *Økonomi & Politik* og *Metode & Data*. Se www.kaspermhansen.eu for yderligere information.

Klaus Levinsen, Ph.D er lektor i politisk sociologi ved Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet. Han forsker politiske holdninger og adfærd samt i borgernes deltagelse i civilsamfund og foreningsliv og har bl.a. fokuseret på unges sociale og politiske engagement. Klaus Levinsen har publiceret om disse emner i bøger og tidsskrifter, herunder i *Journal of Youth Studies*, *Scandinavian Political Studies*, *Journalism – Theory, Practice and Criticism*, *The Sociological Review*, *Journalistica*, *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, og *Politica*. Klaus Levinsen var medlem af Valgretskommissionen (2010-2011), og har senest deltaget i det europæiske FP7-projekt MYPLACE - Memory, Youth, Political Legacy And Civic Engagement.

LITTERATUR

Bhatti, Y. & Hansen, K. M. (2010) Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 17. november 2009. Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata. Arbejdsrapport nr. 3, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Bhatti, Y. & Hansen, K.M. (2011) "Valgdeltagelsen blandt danske unge". s. 123-137 i Valgrets Kommissionens. Demokrati for fremtiden – Valgrets Kommissionens betænkning om unges demokratiske engagement. København: DUF – Dansk Ungdoms Fællesråd.

Skolevalg (2015). www.skolevalg.dk. Forskellige dokumenter fra projektforsøget. Fx Lærervejledning, Tilmeldingsmateriale til skolerne, læringsmål og kvalitetskrav.

BILAGSOVERSIGT

Indhold

Bilag: Samlet spørgeskema til alle grupper med variabelnavne	47
Bilag: Oversigt over hvilke elevgrupper fik hvilke spørgsmål	70

Bilag: Samlet spørgeskema til alle grupper med variabelnavne

VELKOMMEN

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen. Formålet er at få et bedre kendskab til unges opfattelse af politik og samfund. Derfor er vi glade for, at du deltager.

Alle dine svar i undersøgelsen er anonyme. Det betyder, at dine personlige oplysninger bliver behandlet fortroligt. Dit navn og din baggrund bliver ikke nævnt nogen steder. Det vil altså ikke være muligt for andre at finde ud af, hvad du har svaret i undersøgelsen.

Det er vigtigt, at du udfylder skemaet på egen hånd og ikke laver andre ting imens. Vi vil gerne vide, hvad du synes og tror, så svar så ærligt som muligt på spørgsmålene.

Der kan være mange svære spørgsmål i spørgeskemaet, så husk, at du altid har mulighed for at svare ”ved ikke”.

q01: Hvad er dit uni-login? (fx thom4267)

q02: Gentag venligst dit uni-login

q03: Hvilken klasse går du i? (skriv fx "9.A")

q04: Hvad hedder din skole? (Hvis ikke din skole er på listen, gå da til q06 på næste side)

[RULLELISTE MED SKOLENAVNE]

q05: Hvor interesseret er du i politik?

Meget interesseret

Noget interesseret

Kun lidt interesseret

Slet ikke interesseret

Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q06: Skriv venligst navnet på din skole (Spring over, hvis du allerede har angivet din skole på foregående side).

Hvor enig eller uenig er du i disse udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q07a: Jeg synes, at politikerne ingen hensyn tager til, hvad jeg mener.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q07b: Jeg synes, at jeg kan stole på, at politikerne træffer de rigtige beslutninger for landet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q07c: Jeg synes, at der næsten ingen forskel er på, hvad politiske partier mener.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q07d: Jeg synes, at politik er så indviklet, at jeg ikke kan forstå, hvad der foregår.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q07e: Jeg synes, at jeg har let ved at tage stilling til politiske spørgsmål.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q07f: Jeg synes, at politikerne laver mange ligegyldige ting.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i disse udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q08a: Jeg synes, det er svært at forstå politikerne, når de diskuterer den økonomiske politik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q08b: Jeg synes, at jeg har indflydelse på Folketingets og Regeringens beslutninger.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q08c: Jeg synes, at jeg er klar til at deltage i en politisk debat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q08d: Jeg synes, at jeg har en mening om politik, som er værd at lytte til.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q08e: Jeg synes, at politikerne med vilje lover mere end de kan holde.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q08f: Jeg synes, at politikerne løser vigtige problemer.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Har du i løbet af de sidste 2 år gjort nogen af de følgende ting?

	Nej	Ja	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q09a: Deltaget i en protest eller en demonstration.	☐	☐	☐
q09b: Været medlem af et politisk parti eller en partipolitisk ungdomsorganisation.	☐	☐	☐
q09c: Været medlem af en forening, som arbejder med politiske emner (fx menneskerettigheder, miljø og klima, flygtninge og indvandrere).	☐	☐	☐
q09d: Deltaget i et politisk debatmøde (fx et vælgermøde).	☐	☐	☐
q09e: Skrevet under på en underskriftindsamling (fx Amnesty International på papir eller via internettet).	☐	☐	☐
q09f: Deltaget i elevrådsarbejde på din skole.	☐	☐	☐
q09g: Samlet penge eller andet ind for en organisation (fx Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors, Greenpeace eller Kræftens Bekæmpelse).	☐	☐	☐
q09h: Været medlem af en fritidsforening (fx håndbold, fodbold, spejder, kor, musik og lignende).	☐	☐	☐

I hvilken grad kunne du forestille dig at gøre følgende i løbet af det næste år?

	Slet ikke	I lille grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q10a: Deltage i en protest eller en demonstration.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10b: Være medlem af et politisk parti eller en partipolitisk ungdomsorganisation.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10c: Være medlem af en forening, som arbejder med politiske emner (fx menneskerettigheder, miljø og klima, flygtninge og indvandrere).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10d: Deltage i et politisk debatmøde (fx et vælgermøde).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10e: Skrive under på en underskriftindsamling (fx Amnesty International på papir eller via internettet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10f: Deltage i elevrådsarbejde på din skole.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10g: Samle penge eller andet ind for en organisation (fx Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors, Greenpeace eller Kræftens Bekæmpelse).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q10h: Være medlem af en fritidsforening (fx håndbold, fodbold, spejder, kor, musik og lignende).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q11: Stemte du til Skolevalg?*

- Ja
- Nej
- Kan ikke huske

Hvis du svarede ja, skal du springe de næste to spørgsmål over

q12: Hvis nej: Hvorfor stemte du ikke til Skolevalg?*

- Jeg var syg den dag, vi skulle stemme
- Jeg gad ikke at stemme
- Min klasse deltog ikke i skolevalg
- Kan ikke huske
- Andet

q13: Hvilket parti ville du have stemt på, hvis du skulle have stemt til Skolevalg?*

- A: Socialdemokraterne
- B: Det Radikale Venstre
- C: Det Konservative Folkeparti
- F: Socialistisk Folkeparti
- I: Liberal Alliance
- K: Kristendemokraterne
- O: Dansk Folkeparti
- V: Venstre
- Ø: Enhedslisten
- Ville stemme blankt
- Ønsker ikke at oplyse
- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvis du ikke stemte til Skolevalg, skal du springe de næste to spørgsmål over

q14: Hvis ja: Hvilket parti stemte du på?*

- A: Socialdemokraterne
- B: Det Radikale Venstre
- C: Det Konservative Folkeparti
- F: Socialistisk Folkeparti
- I: Liberal Alliance
- K: Kristendemokraterne
- O: Dansk Folkeparti
- V: Venstre
- Ø: Enhedslisten
- Stemte blankt
- Ønsker ikke at oplyse
- Kan ikke huske

Hvilken betydning havde disse forhold for, at du stemte som du gjorde til skolevalget?*

	Ingen betydning	Lille betydning	Nogen betydning	Stor betydning	Meget stor betydning	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q15a: Mine holdninger til bestemte politiske mærkesager.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15b: Min opfattelse af et bestemt politisk parti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15c: Min opfattelse af en bestemt politiker.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15d: De mærkesager jeg har arbejdet med op til Skolevalg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15e: Hvad mine klassekammerater stemte.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15f: Hvad mine forældre stemmer.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q15g: Mine læreres politisk meninger	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q16: Hvis du havde stemmeret, ville du så stemme, hvis der var Folketingsvalg i morgen?

- Ja, det ville jeg helt sikkert
- Ja, det tror jeg
- Nej, det tror jeg ikke
- Nej, det ville jeg helt sikkert ikke

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q17: Hvis nu du skulle stemme, hvem ville du så stemme på til Folketingsvalg?

- A: Socialdemokraterne
- B: Det Radikale Venstre
- C: Det Konservative Folkeparti
- F: SF - Socialistisk Folkeparti
- I: Liberal Alliance
- K: Kristendemokraterne
- O: Dansk Folkeparti
- V: Venstre
- Ø: Enhedslisten

- Stemme blankt
- Andet parti eller en løsgænger
- Ønsker ikke at oplyse
- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Nu kommer der nogle generelle spørgsmål til dine politiske holdninger.

Hvor enig eller uenig er du i disse udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q18a: Retten til ytringsfrihed bør gælde for alle	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q18b: Retten til ytringsfrihed bør altid gælde	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i, at disse grupper bør have ret til at demonstrere og holde offentlige møder for at markere deres synspunkter?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q19a: Kommunistere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19b: Rockere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19c: Nazister	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19d: Racister	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19e: Buddhister	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19f: Muslimer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q19g: Homoseksuelle	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q20a: Rige mennesker bør betale mere i skat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20b: Voldsforbrydelser bør straffes hårdere.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20c: Der er for mange, der får kontanthjælp, førtidspension eller SU, uden at de har brug for det.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20d: Det offentlige fremfor private personer bør eje og styre de fleste virksomheder.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20e: Man bør betale for at gå til lægen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20f: Det er vigtigere at forbedre miljøet end at sikre økonomisk vækst.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20g: Det enkelte menneske skal have mest mulig frihed og mere ansvar for sig selv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20h: Man bør betale for sine egne bøger i gymnasiet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20i: Nationen, familien og traditionerne er det vigtigste i vores samfund.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q20j: Indvandring er en alvorlig trussel mod dansk kultur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q21: I politik taler man ofte om rød blok og blå blok. Hvor vil du placere dig selv?

- Mest rød
- Mest blå

Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvor vil du placere de enkelte partier?

	Mest rød	Mest blå	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q22a: A: Socialdemokraterne	☐	☐	☐
q22b: B: Radikale	☐	☐	☐
q22c: C: Konservative	☐	☐	☐
q22d: F: SF - Socialistisk Folkeparti	☐	☐	☐
q22e: I: Liberal Alliance	☐	☐	☐
q22f: K: Kristendemokraterne	☐	☐	☐
q22g: O: Dansk Folkeparti	☐	☐	☐
q22h: V: Venstre	☐	☐	☐
q22i: Ø: Enhedslisten	☐	☐	☐

q23: Hvor vil du placere dig selv, når det handler om åbenhed over for indvandrere?

Hvor vil du placere de enkelte partier når det handler om åbenhed over for indvandrere?

	Mindre åbenhed	Hverken eller	Større åbenhed	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q24a: A: Socialdemokraterne	☐	☐	☐	☐
q24b: B: Radikale	☐	☐	☐	☐
q24c: C: Konservative	☐	☐	☐	☐
q24d: F: SF – Socialistisk Folkeparti	☐	☐	☐	☐
q24e: I: Liberal Alliance	☐	☐	☐	☐
q24f: K: Kristendemokraterne	☐	☐	☐	☐
q24g: O: Dansk Folkeparti	☐	☐	☐	☐
q24h: V: Venstre	☐	☐	☐	☐
q24i: Ø: Enhedslisten	☐	☐	☐	☐

- Mindre åbenhed
- Hverken eller
- Større åbenhed

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvilken ideologi passer bedst til følgende udsagn?

	Konservatis me	Liberalisme	Socialisme	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q25a: Man skal betale mindre i skat og have mest mulig frihed på alle områder i samfundet.	☐	☐	☐	☐
q25b: Nationen, familien og traditionerne er meget vigtige for vores samfund.	☐	☐	☐	☐
q25c: Staten og folket i fællesskab skal eje og kontrollere et meget stort antal virksomheder.	☐	☐	☐	☐

Man taler ofte om rød blok og blå blok i politik. Hvilken blok tror du er mest enig i følgende udsagn:

	Rød blok	Blå blok	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q26a: Det enkelte menneske skal have mere ansvar for sig selv.	☐	☐	☐
q26b: Det offentlige skal garantere, at der blive sørget for alle.	☐	☐	☐

Du vil nu blive stillet en række spørgsmål om politik. Du skal sætte kryds ved det svar, som du mener er det rigtige. Der kan være mange svære spørgsmål i politik. Husk derfor, at det altid er muligt at svare "ved ikke".

q27: Hvor mange medlemmer er der i Folketinget?

- 57 politikere
- 89 politikere
- 179 politikere
- 187 politikere
- 259 politikere

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvilke af følgende partier er med i regeringen i øjeblikket? (Du må gerne sætte flere krydser)

- q28_1:** A: Socialdemokraterne
q28_2: B: Det Radikale Venstre
q28_3: C: Det Konservative Folkeparti
q28_4: F: SF - Socialistisk Folkeparti
q28_5: I: Liberal Alliance
q28_6: K: Kristendemokraterne
q28_7: O: Dansk Folkeparti
q28_8: V: Venstre
q28_9: Ø: Enhedslisten

q28_10: Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvor gammel skal man være for, at man må...

	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	Der er ingen aldersgrænse	Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet
q29a: ... stemme til et Folketingsvalg?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q29b: ... deltage i en demonstration?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q29c: ... være medlem af et politisk parti?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q30: Hvem vedtager lovene i Danmark?

- Regeringen
 Folketinget
 Politiet
 Domstolene
 Kommunerne

 Ved ikke

Hvor mange gange har du talt om politik og samfund med følgende personer i løbet af den seneste uge?

	Slet ikke	1-2 gange	3-4 gange	Flere end 4 gange	Stort set hver dag	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q31a: Min mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q31b: Min far	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q31c: Andre familiemedlemmer end mine forældre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q31d: Mine klassekammerater	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor ofte taler du om disse emner med din mor?

	Aldrig	Sjældent	Af og til	Ofte	Meget ofte	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q32a: Uddannelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32b: Dine venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32c: Religion og tro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32d: Politik og samfund	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32e: Dine følelser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32f: Penge og forbrug	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32g: Huslige ting (fx oprydning, rengøring, madlavning og lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q32h: Sundhed og helbred	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor ofte taler du om disse emner med din far?

	Aldrig	Sjældent	Af og til	Ofte	Meget ofte	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q33a: Uddannelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33b: Dine venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33c: Religion og tro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33d: Politik og samfund	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33e: Dine følelser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33f: Penge og forbrug	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33g: Huslige ting (fx oprydning, rengøring, madlavning og lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q33h: Sundhed og helbred	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q34a: Min mor kan lide at høre min mening, selvom vi er uenige.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q34b: Min far kan lide at høre min mening, selvom vi er uenige.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q34c: Jeg kan godt lide at tale med mine forældre, selvom vi er uenige.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvordan har du brugt forskellige medier i løbet af den seneste uge til at holde dig informeret om politik og aktuelle samfundsforhold?

	Ingen tid	Mindre end en halv time	Mellem en halv og en hel time	Mere end en time	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q35a: Ved at lytte til radioen	☐	☐	☐	☐	☐
q35b: Ved at bruge internettet	☐	☐	☐	☐	☐
q35c: Ved at se fjernsyn	☐	☐	☐	☐	☐
q35d: Ved at læse aviser	☐	☐	☐	☐	☐

q36: Hvor mange timer har du brugt på Skolevalg både i skoletiden og hjemme?*

- Ingen timer
- 1-3 timer
- 4-6 timer
- 7-9 timer
- 10-12 timer
- 13-15 timer
- 16-20 timer
- 21-30 timer
- Over 30 timer

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?*

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q37a: Det har været spændende at deltage i Skolevalg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q37b: Jeg har lært noget nyt om valg og politik ved at deltage i Skolevalg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q37c: Skolevalg har gjort mig mere sikker på, hvordan man stemmer til valg i Danmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q37d: Jeg håber, at Skolevalg bliver gentaget, så de næste årgange også prøver det	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q37e: Jeg har talt med mine forældre om Skolevalg	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilke mærkesager valgte du at arbejde med i Skolevalgsforløbet?*

- q38_1:** 1. Indfør minimumspriser på alkohol
- q38_2:** 2. Indfør niveauopdeling i folkeskolen
- q38_3:** 3. Afskaf monarkiet
- q38_4:** 4. Fjern topskatten
- q38_5:** 5. Indfør forbud mod sexkøb
- q38_6:** 6. Automatisk tilmelding til donorregister
- q38_7:** 7. Fri hash
- q38_8:** 8. Sænk prisen på offentlig transport
- q38_9:** 9. Sænk momsens på økologiske fødevarer
- q38_10:** 10. Afskaf nationale tests i folkeskolen
- q38_11:** 11. Bekæmp farligt børnearbejde
- q38_12:** 12. Afskaf racismeparagraffen
- q38_13:** 13. Afskaf social dumping
- q38_14:** 14. Privatskoler skal tage et socialt ansvar
- q38_15:** 15. Adskil kirke og stat
- q38_16:** 16. Gør aktiv dødshjælp lovlig
- q38_17:** 17. Fjern karakterkrav på erhvervsskolerne
- q38_18:** 18. Afskaf 24-årsreglen
- q38_19:** 19. Omlæg SU til lån
- q38_20:** 20. Ligelig fordeling af flygtninge i EU
- q38_21:** 21. Brugerbetaling på lægebesøg
- q38_22:** 22. Ja til atomkraft
- q38_23:** 23. Tillad alle hunderacer
- q38_24:** 24. Nedrustning af det danske militær
- q38_25:** 25. Hårdere straffe for personfarlig kriminalitet

Har du mødt eller haft besøg af nogle af følgende på din skole i forbindelse med Skolevalg?*q39_1: Ja, en eller flere ungdomspolitikereq39_2: Ja, en eller flere politikereq39_3: Ja, medier eller journalisterq39_4: Nej, vi har ikke haft besøg af nogle af ovenståendeq39_5: Ved ikke/kan ikke huske**Hvor meget har du brugt disse materialer, medier og personer i undervisningsforløbet om Skolevalg?***

	Slet ikke	I lille grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q40a: Samfundsfagsbøger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40b: Aviser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40c: Internettet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40d: Sociale medier (Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, osv.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40e: TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40f: Film	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40g: Min lærer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q40h: Mine forældre	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor meget har du deltaget i følgende aktiviteter i undervisningen i løbet af de seneste tre uger?

	Slet ikke	I lille grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q41a: Gruppearbejde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41b: Individuelt arbejde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41c: Aktiviteter uden for skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41d: Aktiviteter på skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41e: Skrive tekster	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41f: Fremstille video	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41g: Fremstille billeder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41h: Snakke/diskutere med klassekammerater	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41i: Snakke/diskutere med en lærer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41j: Snakke/diskutere med personer uden for skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q41k: Kommunikere ved hjælp af internettet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

**q42: Hvad ønsker du at lave efter du afslutter din folkeskoleuddannelse i 9. eller 10. klasse?
Sæt kryds ved det svar som passer bedst for dig**

- Det ved jeg ikke endnu
- Starte på en almindelig gymnasieuddannelse (STX)
- Starte på HHX eller HTX
- Starte på en HF-uddannelse
- Starte på en erhvervsuddannelse (fx som murer, elektriker, smed, frisør eller lignende)
- Starte på en uddannelse i udlandet
- Jeg har ikke lyst til at starte på en uddannelse

q43: Er du?

- Dreng
- Pige

q44: Hvilket år er du født?

[RULLELISTE]

q45: Hvilken måned er du født i?

[RULLELISTE]

q46: Hvilket dag i måneden er du født?

[RULLELISTE]

q47: Svarede du på et spørgeskema om politik i starten af januar?*

- Ja
- Nej

Hvis ja: Gå til **q57** på side 33

Hvis nej: Fortsæt til næste side

Her til slut vil vi gerne vide lidt om dig og din familie

Hvem bor du sammen med? (sæt gerne flere krydser)

q48_1: Jeg bor sammen med min mor eller stedmor

q48_2: Jeg bor sammen med min far eller stedfar

q48_3: Jeg bor sammen med mindst en ældre søster

q48_4: Jeg bor sammen med mindst en ældre bror

q48_5: Jeg bor sammen med mindst en lillesøster

q48_6: Jeg bor sammen med mindst en lillebror

q48_7: Intet af ovenstående

q49: Har din mor gået i gymnasiet eller lign. (fx Gymnasieuddannelse (fx Studentereksamen (STX), Højere Forberedelseseksamen (HF), højere teknisk eksamen (HTX) eller en højere handelseksamen (HHX)?

- Ja
- Nej

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q50: Har din far gået i gymnasiet eller lign. (fx Gymnasieuddannelse (fx Studentereksamen (STX), Højere Forberedelseseksamen (HF), højere teknisk eksamen (HTX) eller en højere handelseksamen (HHX)?

- Ja
- Nej

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q51: Hvilket sprog taler du oftest med dine forældre?

- Dansk
- Engelsk eller et andet europæisk sprog
- Et sprog udenfor Europa

q52: Er din mor født i Danmark?

- Ja
- Nej, hun er født i et andet europæisk land
- Nej, hun er født i Nordamerika, New Zealand eller Australien
- Nej, hun er født i et andet land

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q53: Er din far født i Danmark?

- Ja
- Nej, han er født i et andet europæisk land
- Nej, han er født i Nordamerika, New Zealand eller Australien
- Nej, han er født i et andet land

- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

SAMFUNDSFAG I SKOLEN

Hvor lang tid har I så brugt på følgende emner i samfundsfag i din klasse?

	Ingen tid	Lidt tid	En del tid	Meget tid	Rigtig meget tid	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q54a: Politik, valg, partier, Folketinget eller Grundloven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54b: Globalisering el. internationale forhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54c: Identitet el. kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54d: Sociale grupper og roller	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54e: Klima el. miljø	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54f: Europa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q54g: Økonomi og erhverv	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilken standpunktskarakter har du senest fået i følgende fag?

	-3	00	02	4	7	10	12	Kan ikke huske
q55a: Dansk (mundtligt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q55b: Engelsk (mundtligt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q55c: Matematik (mundtligt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q55d: Samfundsfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i disse udsagn?

	Helt uenig	Nærmest uenig	Hverken eller	Nærmest enig	Helt enig	Ved ikke/ forstår ikke spørgsmålet
q56a: Der er for meget larm og støj i min klasse til hverdag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q56b: Det er svært at koncentrere sig om skolearbejdet i min klasse til hverdag	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q57: Har du på noget tidspunkt besøgt hjemmesiden skolevalg.dk?*

- Ja, det har jeg
- Nej, det har jeg ikke

Hvis nej skal du springe sidste spørgsmål over q58: Har du taget partitesten på skolevalg.dk?*

- Ja, det har jeg
- Nej, det har jeg ikke
- Ved ikke/forstår ikke spørgsmålet

q59: Har du hørt om Skolevalg?*

- Ja, jeg har været med til Skolevalg
- Ja, jeg har hørt om Skolevalg, men jeg har ikke været med
- Nej, jeg har ikke hørt om Skolevalg

Tak for din deltagelse. Dine svar vil blive brugt til at gøre undervisningen omkring Skolevalg bedre i fremtiden. Hvis du har nogle spørgsmål eller kommentarer til undersøgelsen, kan du sende en mail til valg2@ifs.ku.dk.

Bilag: Oversigt over hvilke elevgrupper fik hvilke spørgsmål

Skolegruppe	Spørgsmål q11, q12, q13, q14, q15, q57, q58, q36, q37, q38, q39, q40 og q41	Spørgsmål q47	Spørgsmål q59
Førmåling af præskoler			
Eftermåling af præskoler	X	X	
Almindelige skoler	X		
Treatmentskoler	X		
Kontrolskoler			X

Tabellen illustrerer hvilke spørgsmål der indgik i de forskellige spørgeskemaer. Et X markerer, at det pågældende spørgsmål optrådte i den pågældende måling. De spørgsmål, der indgik i alle spørgeskemaer, er ikke medtaget i tabellen.